

2008

ISSN 1331-2170

UDK 282

liturgijsko-pastoralni list

živo vrelo

Hrvatski institut za liturgijski pastoral pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji • god. XXV. • cijena: 13 kn

od 20. ožujka do 12. travnja 2008.

Naša tema:

Vazmeno otajstvo i pomirenje

Njegove nas rane iscijeliše

Ne bijaše na njem ljepote ni sjaja
da bismo se u nj zagledali,
ni ljupkosti da bi nam se svidio.
Prezren bješe, odbačen od ljudi,
čovjek boli, vičan patnjama,
od kog svatko lice otklanja,
prezren bješe, odvrnut.

A on je naše bolesti ponio,
naše je boli na se uzeo,
dok smo mi držali
da ga Bog bije i ponižava.

Za naše grijehe probodoše njega,
za opačine naše njega satriješe.
Na njega pade kazna
– radi našeg mira,
njegove nas rane iscijeliše.

Iz 53,2-5

u ovom broju:

ZIVO VRELO

1

urednikova riječ

- Socijalna zauzetost
i euharistijska dosljednost

2

naša tema: Vazmeno otajstvo i pomirenje

- »Za leđa si bacio sve moje grijehe«,
Ivica Raguž
- O zajedničkome slavlju sakramenta
pomirenja, *Ivan Šaško*
- Otkrivajući sakramentalnost sakramenta
pomirenja, *Ante Crnčević*

16

otajstvo i zbilja

Biblijska razmišljanja:
A. Vučković, I. Šaško, S. Slišković,
A. Crnčević, I. Raguž, Ž. Tanjić

- Misa večere Gospodnje. Veliki četvrtak
- Petak Muke Gospodnje
- Vazmeno bdjenje
- Nedjelja uskrsnuća Gospodinova
- Druga vazmena nedjelja
- Treća vazmena nedjelja

40

trenutak

- Dati vrijeme svakome obrednome činu

Zajedništvo pomirenja

Pomirenje, za kojim teži svaki čovjek, grijehom ranjen, Božji je dar i Božji pothvat. Bog nas je sve »sa sobom pomirio po Kristu i povjerio nam službu pomirenja« (2Kor 5,18). Slaveći Kristovo vazmeno otajstvo u nerazdjeljivosti njegove muke, smrti i usksnuća, misao nam smjera na njegovo poslanje *Pomiritelja*, poslanje Onoga koji je uspostavio prvotni sklad čovjeka s Bogom i sa svim stvorenjem. »On je *pomirnica* za grijeha naše, i ne samo naše, nego i svega svijeta« (1Iv 2,2). U Kristovu otkupiteljskome činu vjerom prepoznajemo vrelo našega pomirenja koje živimo kao oslobođenje od grijeha i kao milosno zajedništvo s Bogom. Vjernički pogled na otajstvo križa podsjeća nas na »vertikalnu dimenziju podijeljenosti i pomirenja u odnosu Čovjek – Bog, koja s gledišta vjere uvijek u sebi nosi i horizontalnu dimenziju podijeljenosti i nužnosti pomirenja među ljudima« (Ivan Pavao II., *Pokora i pomirenje*, 7). Ta duboka podijeljenost i ranjenost, koja je doprla do same ljudske naravi, može biti ozdravljena i pomirena jedino Božjim otkupiteljskim djelom u kojemu je pobijedeno kraljevstvo grijeha i razorena »pregrada razdvojnica« (Ef 2,14) što ju je grijeh podigao među ljudima.

Pomirenje smjera k zajedništvu. Nije ga moguće zadobiti i živjeti izvan zajedništva. Stoga Crkva, zajednica vjernika, u svome općemu poslanju ima biti prepoznata kao »sakrament pomirenja«, tj. znak i oruđe pomirenja čitavoga ljudskog roda (*Pokora i pomirenje*, 11). U tome poslanju Krist je Crkvi, kao dar svoga čovjekoljublja, povjerio i posebni sakrament po kojem će njegovo vazmeno otajstvo biti trajnim izvorom pomirenja ljudima koje grijeh i nakon krštenja ranjava. Crkva, jer u svome krilu okuplja grješne ljude, u isti je mah i *sveta* i *uvijek potrebna čišćenja*, pa je trajno potrebna pokore i obnove (LG 8). Sakrament pokore doživljava se kao dar ponovne uspostave zajedništva.

Razmišljanja nad pastoralnom praksom, u kojoj je shvaćanje sakramenta pomirenja počesto svedeno na individualni čin duhovnoga ozdravljenja, otkrivaju nam potrebu većega nastojanja za otkrivanjem i slavljeničkim vrjednovanjem *božanskoga izvora* pomirenja te za njegovim nužnim smještanjem u *eklezijalni okvir* u kojemu se pomirenje zadobiva i živi. Slavljenje Kristova vazmenoga otajstva milosno je vrijeme ponovnoga otkrivanja i slavljenja *božanskoga dara pomirenja* u zajednici vjernika, Crkvi. .

Urednik

»Za leđa si bacio sve moje grijeh« (Iz 38, 17)

O oprost

Ivica Raguž

Vazmeno nas otajstvo potiče da razmatramo o Kristovu stavu prema svemu onomu što se događalo neposredno prije njegova raspeća, na križu i poslije uskrsnuća. Kristov stav može se teološki tumačiti na različite načine, kao izričaj njegove vjernosti prema Bogu Ocu naočigled siline zla, kao objava trojedinoga božanskog života ljubavi, kao izraz njegove savršene dobrote i ljubavi prema čovjeku itd. No, Kristov se vazmeni stav može promatrati također kao stav praštanja. Krist prašta u Getsemanskom vrtu, prašta na križu i nakon uskrsnuća, prašta u susretu sa svojim učenicima i učenicama. Ovo kratko razmišljanje želi se pozabaviti značenjem Kristova praštanja, a time i kršćanskoga praštanja. Na to nas nuka ne samo vazmeno otajstvo, nego i poslijeratna situacija u našoj Domovini, u kojoj se naveliko govorilo, i još se uvijek govori, o potrebi praštanja, ili čak nepraštanja. Prije nego predstavimo obrise kršćanskoga poimanja praštanja, nakratko ćemo prikazati nekoliko filozofskih teorija o oprost, koje bi nam trebale poslužiti za bolje razumijevanje same problematike praštanja te pružiti jasniji uvid u kršćansko poimanje praštanja.

Čovjekova nemogućnost oprosta – – križ oprosta

Francuski filozofi, Vladimir Jankélévitch i Jacques Derrida, zastupaju temeljnu nezacijeljenost i rascjepkanost ljudskoga bića, kojemu nemogućnost oprosta, a ne ostvarenje i mogućnost oprosta, štiti dostojanstvo. Prema Jankélévitchu, pravome oprost žrtve treba prethoditi pokajanje počinitelja. Ali, prema užasnim i monstruoznim zločinima, koji nadilaze čak i ideju radikalnoga zla (Jankélévitch misli na holokaust; mogli bismo dodati za naše prilike Vukovar), oprost se

ne smije dogoditi. U takvim situacijama ne smije se opraštati, ne samo zbog sebe, već i u ime žrtava. Oprost bi značio jeftino pomirenje i zaborav onoga što je počinjeno. Stoga oprost mora ostati nemoguć: »Nismo kanili pomiriti iracionalnost zla sa svemogućnošću ljubavi. Oprost je snažan kao zlo, ali zlo je snažnije kao oprost... Oprost

Sveto pismo navodi da je Bog »za leđa bacio sve naše grijeh«. U njegovoj dobroti naši su grijesi uvijek »iza«, oprošteni su, odbačeni, da bismo mi bili prihvaćeni.

je jači od zla, a zlo je jače od oprosta. Ne mogu izići iz toga.« Derrida u svojim promišljanjima o oprost prvo kritizira Jankélévitchovo mišljenje da oprost mora prethoditi pokajanje, jer bi time oprost bio sveden na tržišnu ekonomiju, u kojoj bi oprostitelj bio u ulozi moćnika i gospodara nad pokajnikom. S druge strane, Derrida je također Jankélévitcheva mišljenja da oprost mora ostati nemoguć. Ali, nasuprot Jankélévitchu, za Derridu nemogućnost oprosta ne znači da je oprost nemoguć, tj. da ga nema, već da može postojati samo kao nemogućnost. Istina i bit oprosta jest njegova nemogućnost: treba stalno praštati i stalno tražiti oprost, jer oprost opstoji kao nemoguć. Oprost jest nemoguć, jer je čovjek nezacijeljeno biće, koje trajno krivo priseže drugome, bilo praštajući, bilo tražeći oprost: »Moram tražiti oprost sa svrhom da budem pravedan... Ali, trebam također tražiti oprost, jer sam pravedan, zbog činjenice da sam pravedan, jer, želeći postati pravedan, ja sam nepravedan i izdajem... Jer je nepravedno biti pravedan. Uvijek izdajem nekoga da postanem pravedan; izdajem uvijek jedno za drugo, krivo prisežem kao što dišem.« Stoga nemoguć-

nost praštanja otvara trajni i nikada zaustavljivi proces praštanja (pisanje je prema Derridi također trajni način traženja oprosta). Jedino nemogućnošću oprosta, koja detronizira egoizam mogućnosti, čovjek može ostati vjeran oprostima kao takvom, drugoj osobi i sebi samomu.

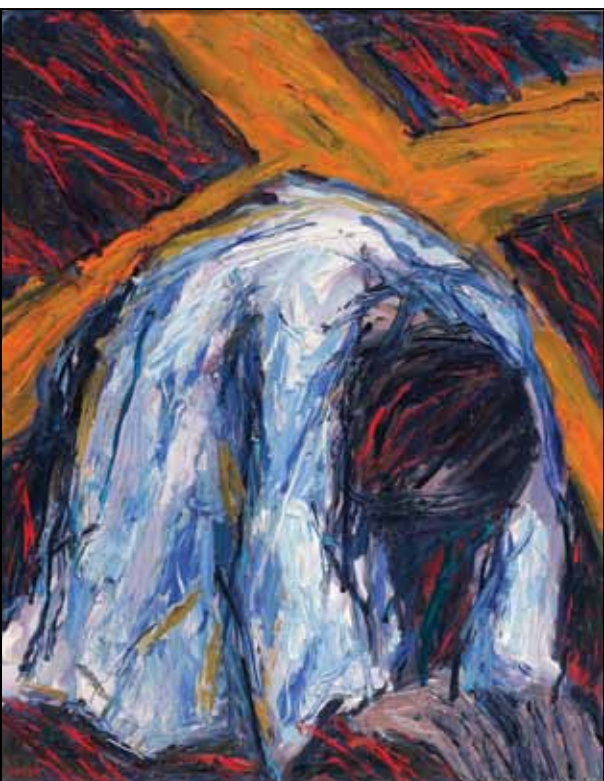
Ova nam razmišljanja ukazuju na vrlo bitnu problematiku oprosta. Često se od žrtava i počinitelja traži brz i jeftin način praštanja ili traženja oprosta, koji uopće ne vodi računa o snazi učinjenoga zla i o njegovim posljedicama. Svrha takvoga pomirenja nije pomirenje s drugim, već jeftino pomirenje sa samim sobom. Nerijetko se kršćani ispovijedaju Bogu kako bi se pomirili sa sobom, a ne s drugom osobom ili s Bogom. Takvo se pomirenje uopće ne susreće s drugotnošću drugoga. Ono zapravo predstavlja Nietzscheovo shvaćanje pomirenja, prema kojemu samo bijedne i rezignirane duše ne mogu praštati. Za Nietzschea nadčeo-

vjek prašta, jer je moćan, snažan i životan u sebi. Nadčovjek je trajno pomiren sa sobom, sve potvrđuje pa tako i njemu učinjeno zlo prašta, tj. koristi kao izričaj nutarnjega rasta svoje moći. U oprostima ga ne zanima drugi, već njegova vlastita moć. Stoga kršćanski vid oprosta mora uzeti ozbiljno Jan-kélévitcheva i Derridina promišljanja o oprostima.

Mogli bismo reći da njihova promišljanja predstavljaju perspektivu križa u svakom procesu oprosta. Križ oprosta, kao praštanje i traženje oprostima, bolno je i trajno izlaženje u susret drugoj osobi, traženje druge osobe. U tom se traženju doživljavaju i proživljavaju sva silina i moć počinjenoga zlog djela. Križ oprosta podrazumijeva i eshatološku dimenziju oprosta: u ovomu zemaljskom životu prihvatiti nemogućnost potpunoga zacjeljenja narušenih odnosa te se nadati potpuno zacijeljenomu pomirenju između žrtve i počinitelja na koncu vremena.

Čovjekova mogućnost oprosta u Isusu Kristu – uskrsnuće oprosta

No, o oprostima se može razmišljati i drugačije. Za Hannah Arendt oprost predstavlja odgovor na nesavladivost ireverzibilnosti zlih djela, koja sprječava čovjekovu sposobnost da djeluje dalje. Oprost oslobađa čovjeka od posljedica njegovih zlih djela te otvara mogućnost novoga djelovanja. Oprost je izvorno svojstvo čovjekove djelatnosti, jer je to jedina reakcija koja se ne ograničava na reakciju, već djeluje na nov i neočekivan način. Osveta, naprotiv, ne dopušta mogućnost novoga početka te veže počinitelja uz njegovo zlo djelo i njegove posljedice. Prema Arendt, Isus Krist otkrio je ulogu oprosta u području ljudskih djelatnosti. Oprost je djelo ljubavi, ljubavi koja razlikuje između osobe počinitelja i onoga što je učinjeno. U tom smislu oprost, kao izričaj ljubavi, vrhunac je personalizacije ljudskoga bića, jer ne reducira osobu na počinjeno zlo djelo. Na političkoj razini oprost se ostvaruje u krjeposti respekta, poštovanja. Oprost promatra drugu osobu s distance, neovisno o njezinim kvalitetama kojima se možemo diviti. Tako se oprost pod vidom

On grijehe naše uze na se... (E. Seder,)

poštovanja tiče osobe kao takve. Za Arendt, nestanak respekta u modernom društvu vrhunac je depersonalizacije javnoga i društvenoga života.

Tako nam Arendt daje smjernice za kršćansko poimanje oprost. Ovdje dakako ne možemo iscrpiti sve vidove kršćanskoga oprost. Istaknuli bismo samo sljedeće:

1. Kada se govori o oprostu, u većini članaka, povijedi i rasprava gotovo uvijek se polazi od važnosti praštanja drugomu, odnosno o oprostu se raspravlja isključivo s gledišta žrtve. Zaboravlja se da oprost također znači tražiti oprost od drugoga. Ponekad je traženje oprost puno teže od praštanja drugomu, jer nas u traženju oprost često sprječava naša oholost: ne želimo se pokazati grješnicima i slabima, odnosno ovisnima o drugima. Stoga je potreban istinski obrat perspektive u našem shvaćanju oprost: treba prvo započeti s propitivanjem sebe samoga o spremnosti i stvarnom ostvarenju traženja oprost. Dakako, i traženje oprost vrlo je složeno. Augustin ističe da u određenim slučajevima, posebice tamo gdje druga osoba može iskoristiti naše traženje oprost da nas još više ponizi, može se i ne tražiti oprost. No, i u tom slučaju, premda ne izričitim riječima, oprost se može tražiti od drugoga, ako se npr. drugomu obraćamo »umiljatim riječima«: »Blanda enim appellatio, veniae est postulatatio.«

2. Životno nas iskustvo uči kako mnogi, koji su nas uvrijedili, uopće ne traže oprost, već šute ili se ponašaju kao da se ništa nije dogodilo. Postavlja se pitanje kako tada uopće govoriti o oprostu. Augustin tvrdi da se tada oprost treba događati kao »spremnost i raspoloživost« za oprost: »Si paratus es dimittere, iam dimisisti.« – »Ako si spreman oprostiti, već si oprostio.« Za razumijevanje praštajuće spremnosti može nam poslužiti misao Simone Weil: »I ja sam također drukčija od one kakvu si zamišljam da jesam. Znati to jest oprost.« Oprost bi ovdje značio omogućavanje drukčijega zamišljaja sebe, odnosno drukčijega zamišljaja drugoga, njegove idealne slike. Tako Bog nama prašta. Bog ima idealnu sliku o čovjeku, ono što čovjek može i treba biti. Bog ljubi i tako trajno donosi pred čovjeka grješnika idealnu

sliku. Upravo ta idealna slika omogućuje čovjeku grješniku prihvaćanje samoga sebe, obraćenje, budućnost; ona prihvaća grješnost ljubljene osobe i jamči joj da može biti više od onoga što jest u sadašnjem trenutku. Tako se u praštajućoj spremnosti nadamo za drugoga, kao što se Bog u Isusu Kristu nada za nas, stavljamo drugoga u prostor Božje budućnosti.

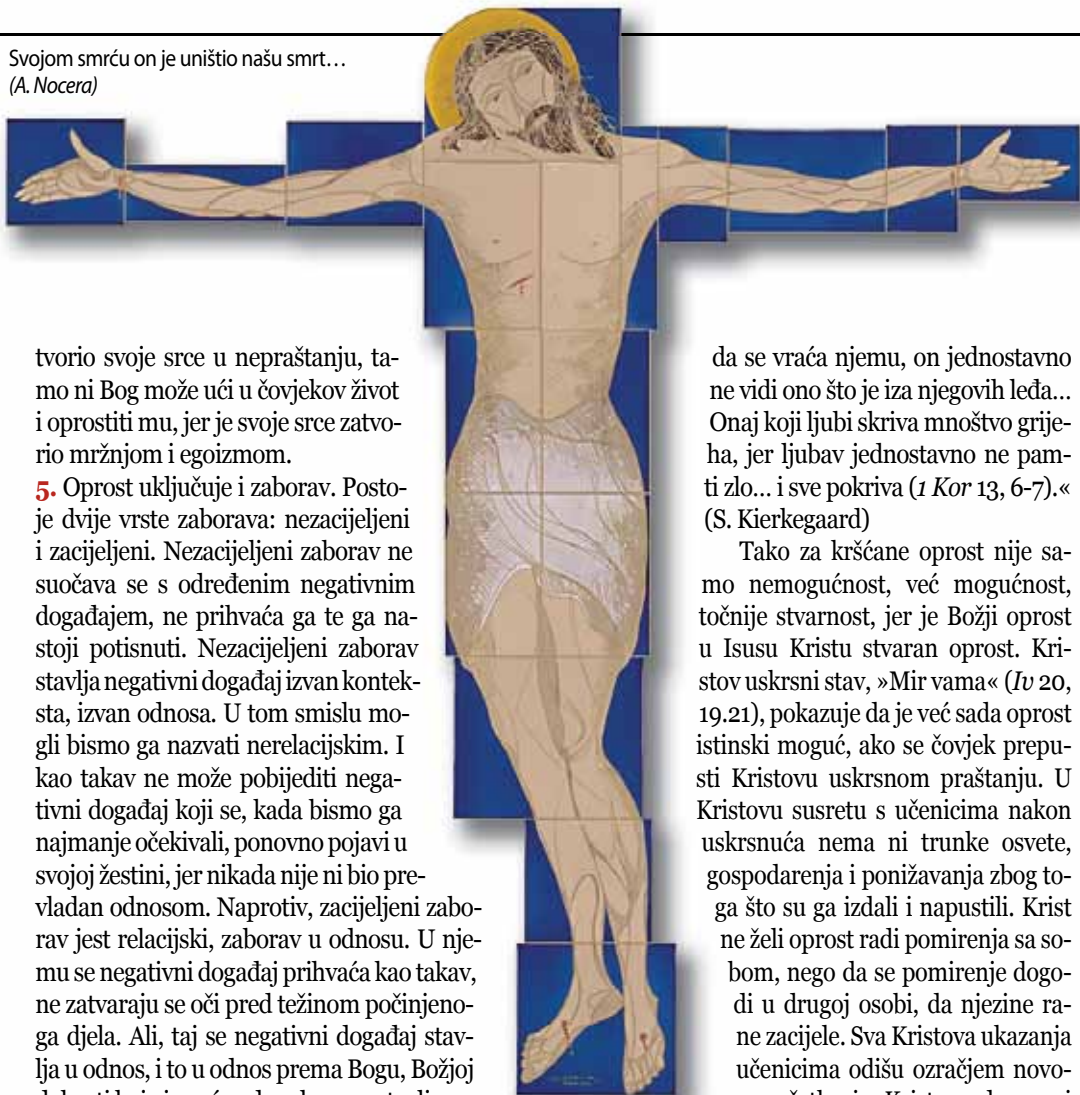
3. Konkretno mjesto takve praštajuće spremnosti jest molitva za drugoga. Treba moliti za osobu koja nas je povrijedila, da zatraži oprost, ako to nije učinila, jer bez priznanja pogriješke i traženja oprost, ona sama propada u mržnji. U praštajućoj molitvi osjećamo zapravo »rane« te osobe koje si je ona nanijela netraženjem oprost. Lijepo Augustin piše: »Sed obliviscere iniuriarum tu-

Oprost uključuje zaborav, zacijeljeni zaborav u kojemu se ne zatvaraju oči pred počinjenim zlom, nego se počinjeno zlo stavlja u odnos prema Božjoj dobroti koja nadvisuje svako zlo.

am, non vulnus fratris tui« - »Zaboravi svoju uvrjed, ali ne zaboravi ranu svoga brata.« Tako je praštajuća molitva vrhunski čin ostvarenja ljubavi prema Bogu i prema bližnjemu: prema Bogu, jer tako moliti za drugoga može samo onaj koji je sâm ispunjen Bogom, njegovom dobrotom; prema bližnjemu, jer se zaboravlja sebe i misli na drugoga i na njegovo spasenje.

4. Molitva Očenaša uči nas da jedino praštajući drugima možemo i sami dobiti oprost od Boga: »Otpusti nam duge naše kako i mi otpuštamo dužnicima našim.« Ovdje se ne radi o tomu da Bog prašta isto kao i mi, nego o tomu da Bog može aktualno opraštati nama samo ako mi oprostimo drugima. Bog dakako nama prašta pod vidom spomenute praštajuće raspoloživosti, ali u nama njegov oprost može zaživjeti jedino ako sami praštamo, ako smo sami ispunjeni Božjom ljubavlju prema drugomu, kako nam to poručuje prispodoba o okrutnom dužniku: »Tako će i Otac moj nebeski učiniti s vama ako svatko od srca ne oprost svomu bratu« (Mt 18, 23-35; također Lk 6, 37). Jednom riječju, tamo gdje je čovjek za-

Svojom smrću on je uništio našu smrt...
(A. Nocera)

tvorio svoje srce u nepraštanju, tamo ni Bog može ući u čovjekov život i oprostiti mu, jer je svoje srce zatvorio mržnjom i egoizmom.

5. Oprost uključuje i zaborav. Postoje dvije vrste zaborava: nezacijeljeni i zacijeljeni. Nezacijeljeni zaborav ne suočava se s određenim negativnim događajem, ne prihvaća ga te ga nastoji potisnuti. Nezacijeljeni zaborav stavlja negativni događaj izvan konteksta, izvan odnosa. U tom smislu mogli bismo ga nazvati nerelacijskim. I kao takav ne može pobijediti negativni događaj koji se, kada bismo ga najmanje očekivali, ponovno pojavi u svojoj žestini, jer nikada nije ni bio prevladan odnosom. Naprotiv, zacijeljeni zaborav jest relacijski, zaborav u odnosu. U njemu se negativni događaj prihvaća kao takav, ne zatvaraju se oči pred težinom počinjenoga djela. Ali, taj se negativni događaj stavlja u odnos, i to u odnos prema Bogu, Božjoj dobroti koja je *veća* od svakoga pretrpljenog i počinjenog zla. U toj *većoj* Božjoj dobroti zlo gubi svoju snagu, nestaje doslovce pred njegovom ljubavlju. Sv. pismo navodi da Bog prašta, bacajući naše grijehе iza svojih leđa (Iz 38, 17). To znači da Bog ne *gleda* nikada zlo kao zlo, naše grijehе kao grijehе, već uvijek u svjetlu svoje dobrote. Pred »leđima« takve dobrote grijesi mogu biti samo »iza«. Bog tako zaboravlja naše grijehе i prašta nam. I mi smo pozvani tako zaboravljati grijehе drugih i praštati jedni drugima, bacati ih iza leđa dobrote: »Praštanje je suprotno od stvaranja, jer stvarati znači stvoriti nešto iz ničega, a oprostiti vratiti to isto u ništa... Onaj koji ljubavi obraća se u ljubavi onomu kojemu prašta i ka-

da se vraća njemu, on jednostavno ne vidi ono što je iza njegovih leđa... Onaj koji ljubi skriva mnoštvo grijehа, jer ljubav jednostavno ne pamti zlo... i sve pokriva (1 Kor 13, 6-7).« (S. Kierkegaard)

Tako za kršćane oprost nije samo nemogućnost, već mogućnost, točnije stvarnost, jer je Božji oprost u Isusu Kristu stvaran oprost. Kristov uskrsni stav, »Mir vama« (Iv 20, 19.21), pokazuje da je već sada oprost istinski moguć, ako se čovjek prepusti Kristovu uskrsnom praštanju. U Kristovu susretu s učenicima nakon uskrsnuća nema ni trunke osvete, gospodarenja i ponižavanja zbog toga što su ga izdali i napustili. Krist ne želi oprost radi pomirenja sa sobom, nego da se pomirenje dogodi u drugoj osobi, da njezine rane zacijele. Sva Kristova ukazanja učenicima odišu ozračjem novoga početka, jer Krist zna da su oni više od onoga što si zamišljaju da jesu (»Dok su učenici u strahu zatorili vrata«; Iv 20, 19). Krist uopće ne govori o grijesima, skriva ih »iza svojih leđa« ne iz slabosti i straha, već iz zaboravne ljubavi, koja je, jer otvara čovjeku mogućnost novoga početka, *veća* od svakoga zlopamćenja. S Kristom praštati i moliti za oprost već sada omogućuje početak, uskrsni početak zacjeljenja rana i istinskoga pomirenja između žrtve i počinitelja. I na koncu, ako ipak ne možemo tražiti oprost od drugoga, ako ne možemo oprostiti drugomu: molimo za njega i već smo počeli praštati... ■

Nekoliko misli o zajedničkome slavlju sakramenta pomirenja s pojedinačnim ispovijedanjem grijeha

Ivan Šaško

Red pokore iz god. 1974., proizišao iz obnove Drugoga vatikanskog sabora, oblikovan je tako da obredi i obrasci jasnije izražavaju narav i učinak sakramenta pomirenja (usp. SC, 72). Novi je obred također, posebice u svome doktrinarnom uvodu, utemeljen na nauku Konstitucije o Crkvi *Lumen gentium* (br. 8 i 11), odnosno o crkvenoj stvarnosti sakramenta pokore, to jest, da u činu dobivanja Božjeg oprostjenja, pokornika pomiruje s Crkvom.

Obred liturgijski utjelovljuje pastoralne odredbe (*Normae pastorales circa absolutionem sacramentalem generali modo imperetendam*) koje je objavila Kongregacija za nauk vjere s obzirom na opće odrješenje. Te odredbe, kao i poziv Drugoga vatikanskog sabora na zajedničko slavljenje sakramenata kad god je to moguće (usp. SC, 27), zahtijevaju da se tri obreda pokore razlikuju, stavljajući u prvome naglasak na pojedinačnost ispovijedanja, zatim u drugome na zajedničku dimenziju slavlja s pojedinačnom ispovijedi i odrješenjem te, u trećemu na zajedničku dimenziju s općom ispovijedi i odrješenjem.

Ipak, valja primijetiti da Obrednik, a još i više Zakonik kanonskoga prava, naglašava da nema govora o tri mogućnosti po slobodnome odabiru, nego se tri oblika smatraju komplementarnima. Korištenje općega odrješenja je dopušteno, ali je strogo podvrgnuto crkvenim pravilima. S druge strane, ne postoji stroga zabrana korištenja nekoga od ova tri obreda. Jasno da se priželjkuju i pastoralno prihvatljivi uvjeti: dovoljan broj ispovjednika; da se slavlje pomirenja ne pretvori u predugu duhovni razgovor.

Obred pojedinačne ispovijedi s pojedinačnim odrješenjem po svojoj je strukturi gotovo istovjetan s prijašnjim obredom, ali se podosta razlikuje u predloženoj načinu slavljenja. Sličnost ustroja možda objašnjava zašto je novi način slavljenja sakramenta, tipičan za Drugi vatikanski sabor – onaj sa zajedničkom službom Riječi – nailazio i još uvi-

jek nailazi na slabu percepciju i crkveni odjek. Liturgijski smisao i odredbe objašnjavaju da bi sakrament trebao biti *slavljen* i da ovdje, kao i u drugim područjima liturgije, napor da bi do toga došlo izgleda nedjelotvoran, te da često ostaje bez utjecaja na plodnost sakramentalnoga djelovanja.

Ovdje valja spomenuti i ono što ide protiv uvriježenoga mišljenja da je prvi oblik slavljenja sakramenta pomirenja obredno jednak obredu prije Drugoga vatikanskog sabora. Naime, i u slavlju s pojedinačnom ispovijedi i odrješenjem postoji ista teološko-liturgijska dinamika, koja u sebi sadrži službu Riječi. Predloženo je da proslava uključuje čitanje barem jednoga retka iz Svetoga Pisma (koji svećenik može naučiti napamet) te da nagovor nakon ispovijedanja grijeha treba osmisliti tako da u pokorniku/pomireniku potakne kajanje i osvijetli povezanost između sakramenta pomirenja i vazmenoga otajstva. Nakon što je pokajniku rečeno što treba učiniti kao djelo pokore, on svoje kajanje izražava jednom od predloženih molitava ili svojim riječima, čuvajući bitne elemente koji izražavaju žaljenje zbog učinjena grijeha i odluku da će živjeti u skladu s darom obraćenja i više ne griješiti. Molitva odrješenja koja slijedi jasno pokazuje da pomirenje dolazi od milosti Oca; pokazuje povezanost između pomirenja grješnika i Kristova vazmenog otajstva; ističe ulogu Duha Svetoga u oprostjenju grijeha; te, konačno, naglašava eklezijalni vidik toga sakramenta, jer pomirenje s Bogom je traženo i dano po službi Crkve. Slavlje završava kratkim očitovanjem zahvale (psalamskim retkom) i mirodajnom riječju za pomirenika.

Isticanje slavlja, a ne samo odrješenja

Drugi i treći oblik slavljenja ovoga sakramenta nalikuju jedan drugomu, osim u jednome. Naime, treći oblik ne uključuje pojedinačno (privatno) ispovijedanje grijeha, ali u oba nalazimo istinsku liturgiju Riječi s nagovorom, ispit savjesti i, na pri-

Prikloni mi, Bože, lice svoje... (E. Schickling)

mjer, pokorničke litanijske zazive. Kad se radi o drugome obredu i pojedinačnome ispovijedanju grijeha, unutar zajedničkoga slavlja, ono je praćeno pojedinačnim odrješanjem, a obred završava molitvom zahvale za Božju milost.

Obred pomirenja više pokornika/pomirenika sa zajedničkom ispovijedi i odrješanjem zasigurno je novost u inače nepromjenjivome pregledu razvoja pokorničke prakse tijekom nedavnih stoljeća, a izvorna je i zajednička priprava za ispovijed prema dijelu koji je inače strogo osoban i privatn.

Događaj neprestane Božje vjernosti koji u vazmenomu otajstvu Sina ima svoje ispunjenje, puninu koja nadilazi bilo koji grijeh i ljudsku nevjernost te obraćenomu vjerničkom srcu daruje Duha životvorca, događa se ne bez obzira na obred ili prigodom obreda, jer upravo obred izražava i stvara događaj (spasenja); izražava i stvara prihvaćanje-pripranje-ostvarivanje dara od strane čovjeka 'pokornika'.

Unutar predviđenih načina slavlja postoje odlučujući i temeljni dinamizmi koji očituju puninu simboličke izražajnosti, te je upravo pomoću njih moguće dohvatiti i pastoralnu vrijednost najprimjerenijega načina u našem vremenu.

Prvu obrednu dimenziju tvore vrijeme i prostor. O vremenu Obrednik ne govori ništa specifično, što stvara poteškoće u iščitavanju slavljeničkoga događaja. Ne kaže koje je vrijeme, bilo u crkvenome ili osobnome kontekstu, najprikladnije za slavljenje pomirenja. Tako je sakrament ostavljen vremenu 'kad ima nekoga tko se želi ispovjediti'. Taj je element neizostavan, ali kao liturgijsko slavlje ostaje u opasnosti da bude individualiziran u tolikoj mjeri da ta volja pojedinca bude jedina *actio sacramentalis*. Otežavajuća je okolnost i odnos prema mjestu slavlja. Ako sakramentalni čin ostaje na razini susreta dviju osoba (pretpostavljajući prisutnost Božju), dimenzija prostora uvelike gubi na važnosti.

Drugi način je nešto određeniji, jer za vrijeme zahtijeva zajednicu, a liturgijska zajednica ima svoje mjesto slavlja – crkvu, iako nije naznačena specifičnost. Pozornost privlači dvostrukost gibanja u prostoru koje je potrebno u slavlju: od/iz zajednice do mjesta pojedinačnoga ispovijedanja te od toga mjesta prema/u zajednicu. Drugi način slavlja u svojem ustroju daje važnost prihvaćenosti u zajednici; ići u crkvu, da bi nekome bilo oprošteno je istinsko iskustvo koje traži simboličku ostvarenost *pomirenja s Bogom i s Crkvom*.

Osobe i službe koje obred predviđa su: pokornici i svećenik, ali drugi i treći način slavljenja uspijevaju izraziti i bolje konkretizirati ostale službe koje govore o zajednici Crkve koja slavi: na prvo mjestu zajednicu, zatim čitače, đakone, ostale svećenike... U drugomu je načinu riječ o ustrojenoj zajednici kao Crkvi moliteljici, zajednici krštenih koji osjećaju, su-osjećaju i ispovijedaju obraćenje srca kao odrednicu kršćanske vjere. Cijela je Crkva na službu toga snažnog elementa pokorničkoga iskustva. Crkva grješnike ne ostavlja same, niti njihov hod prepušta slučaju. Ona se moli, potiče i radije obraćenju.

Od raznih govora koji se pojavljuju u slavlju iznimno su važni oni neverbalni, tj. geste. One se, kao ljudska interakcija i simbolički božansko-ljudski čin, nalaze u sva tri načina: geste pozdravljanja, prihvaćanja; čitanja, slušanja, odgovaranja; ustajanja, sjedenja, klečanja; približavanja, udaljavanja. Ipak, među njima je i određujuća gesta *polaganja ruke* na glavu pomirenika, kako bi se

na najjasniji način izrazio i odjelotvorio govor Boga koji snagom Duha zahvaća i prigrbljuje pokornika. Nije teško prepoznati da osobito drugi način sadrži sve obredne sekvence i potrebnu dinamiku za istinski slavljenički čin, jer – zbog neprikladnosti prostora – kvalificirajuća gesta polaganja ruku najčešće izgubi svoju snagu do neprimjetljivosti. Upravo je dimenzija tijela u cijelome pokorničkom procesu iznimno naglašena, da bi se – ako nije korišten predloženi obredni proces – tjelesna dimenzija ponovno svela na osobnu razinu pojedinca, bez suprožimanja s obrednom dinamikom kojoj je dimenzija tjelesnosti važna.

Ustroj slavlja

U sakramentalnome je iskustvu ono što je rečeno ujedno i ono što je učinjeno. Valja se prisjetiti da je manje važno ono što se kaže, a više *način* na koji se rečeno u sakramentu ostvaruje; važan je dakle čin govorenja. Baš to – čin. No, za ulaženje u događaj govorni su elementi nositelji polisemičnosti (višeznakovnosti) neverbalnoga. Osnovna shema triju načina slavljenja polazi od uvodnih obreda, stavlja naglasak na službu Riječi, prelazi u obred pomirenja i slavlje zaključuje završnim obredima.

Uvodni obredi po svojoj interaktivnoj naravi, spojeni s riječima imaju izravnu funkciju raspoloživosti vjernika, ali i poticajnu, jer istodobno pozivaju na raspoloživost, osobito snagom molitve. Potreba za obraćenjem srca i pokornički duh ispovijedaju se od samoga početka.

U službi Riječi postoje čini koji sadrže informativne elemente, a nakon njih slijede odgovori koji su zazivni ili ispovjedni, ali nerijetko se pretaču u usklike. I ovdje se pokornička raspoloživost teži ostvariti u kajanju, u boli zbog učinjenoga grijeha, u prepoznavanju Riječi koja propituje i spašava.

Obred pomirenja sadrži najprije razgovorni govor koji postupno postaje deklarativnim, stvarajući stav priznavanja svoga stanja grijeha, neslobode te prerasta u zaziv za milosrđem i oprostjenjem. Odrješenje, zajedno s gestom polaganja ruke pripada performativnomu govoru koji izjavljuje, zaziva, koji govori i čini, štoviše *govorom čini*. On taj trenutak čini poviješću spasenja, djelom obraćenja koje ostvaruje Bog u srcu kršćana. U tome se govoru vidi da je i u sakramentu pomirenja Bog subjekt slavlja, ali neodvojen od Crkve. Na kraju se završni obredi koriste hvalospjevnim tonom i zahvalom, ali ponovno ne zanemarujući kontekst zajednice vjere.

Kao sažetak se može reći da razni govorni čini zahvaćaju pokornika i zajednicu u iskustvo prepoznavanja vlastitoga stanja grješnosti i grijeha; otvorenosti daru obraćenja, milosrđa i oprostjenja. U obrednome događanju, osobito drugoga načina (obreda) u sadašnjemu obredniku, postoji deklarativna (didaskalijska) funkcija govornih čina koja dobiva svoju 'nadopunu' u zazivnoj funkciji koja izražava otvorenost Drugomu, da bi ga se prepoznalo i da bi se moglo susresti ga. Obred ne želi vjernika informirati o Božjoj prisutnosti, nego ga voditi u otajstvo, kako bi ga Bog ostvario (oslobodio od grijeha i vratio mu radost) u toj prisutnosti. U tome smislu djelatne Božje prisutnosti odrješenje je bitno izražavanje Drugoga, iščekivanoga, traženoga, zazivanoga.

Složeni ustroj slavlja – bez obzira na pojedine nedorečenosti – ostavlja dojam da je dovoljno linearan, dobro raspoređen i ritmiziran. Sve sastavnice i njihova dinamika izražavaju hod vjer-

Sakrament pokore smjera k povratku vjernika u euharistijsko zajedništvo Crkve.

nika-grješnika-pokornika koji živi snažan trenutak *metanoje* – obraćenja: prepoznaje i priznaje Božju vjernost; čezne za njom i moli za nju, ispovijeda ju i navješćuje i prihvaća oprostjenje u znaku odrješenja. Moglo bi se reći: čovjek, u Crkvi, sa svojim znakovima i Bog sa svojim 'znakom', simbolički slave vrhunac obraćenja, a to je vraćanje raskajanoga vjernika u mir s Bogom i s Crkvom.

Vrijednost zajedničkih slavlja

Ove su misli pokušaj da se pastoralno približi *Red pokore* ne samo predvoditeljima slavlja, nego i vjernicima, jer je u pitanju dinamizam vjere. On se javlja kao *ispovijedanje* vlastitoga grijeha, što je omogućeno spasenjskim Božjim djelovanjem u Riječi i simbolu. Nije slučajno da riječ *ispovijedanje* izražava i *ispovijedanje grijeha* i *ispovijedanje vjere* (*confessio* – *professio*). U toj se činjenici zrcali uzajamnost dvostrukoga iskustva. Polazeći od krštenja, kršćanski se život oblikuje kao trajno obraćenje, pozivajući se na događaj milosti. Sakramentalni događaj – baš zato što nije govor o grijehu i oprostjenju, nego je događaj oprostjenja – svjedoči o nužnosti da stav obraćenja obilježi cjelovitost kršćanskoga života.

U svjetlu ponovno vraćene važnosti tematike *metanoje*, u odnosu bilo prema složenom dinamizmu vjere, bilo prema obnovljenomu smislu grijeha, može se razumijevati i pastoralno primjenjivati raznolikost oblika pomirenja. Uostalom, zadaća je Crkve: osloboditi slobodu čovjeka za Boga; prericati Radosnu vijest Boga koji je sudac, ali i milosrdni otac; izražavati većom očitošću pozitivne vidike moralnih zahtjeva koje je Isus stavio pred čovjeka, da bi ga uvodio u radost zajedništva sa sobom, zahtjeva koji su utkani u živu predaju Crkve. Samo pred takvim izborima i konkretnom praksom, slavlje je moguće lišiti praktične neznakovitosti u koju je stavljeno.

U pastoralnome se djelovanju ne smije odustatati od zajedničkih pokorničkih slavlja, pripremanja za pojedinačnu ispovijed, od služba Riječi koje oblikuju Crkvu. Zajednička slavlja (iako ne automatski), bolje nego što je to moguće u isključivo pojedinačnim ispovijedima, očituju tri konstitutivne zbilje kršćanskoga pomirenja: 1. Crkvu

kao zajednicu u kojoj se događa pomirenje Boga s ljudima, u Isusu Kristu i u snazi Duha Svetoga; 2. Božju riječ kao živu riječ koja se ne svodi na čitanje teksta Svetoga pisma; 3. molitvu koja sjedinjuje vjernike u zazivanju, molbi i zahvali.

Zajedničko slavlje bolje izražava istinu da pomirenje nije samo ispovijedanje grijeha, nego i ispovijed vjere, uobličena u slavlje. Kategorija slavlja dokida individualizaciju i nužno traži zajednicu vjere. U njoj se događa: međusobno prihvaćanje; slušanje Riječi; ispovijedanje Božje ljubavi i našega grijeha; prihvaćanje oprostjenja, da bismo bili radosni svjedoci milosrđa.

Nema nikakve dvojbe da je eklezijalno spajanje pokore i sakramenta pokore/pomirenja bolje predstavljeno u drugomu i trećemu obliku, kao i u pokorničkim slavljima, negoli u pojedinačnoj ispovijedi. Ipak, preko nove molitve/formule odrješenja, jedino u pojedinačnoj ispovijedi dolaze do izražaja kako odlučujući trenutci ekonomije spasenja trojstvenoga Boga, tako i spasenjsko značenje Crkve. Upućujući kritiku skolastičko-tridentskomu shvaćanju sakramenata neki liturgičari drže opasnim isticanje bitnih riječi (*verba essentialia*), jer to predstavlja pokušaj stvaranja otklona prema minimalističkomu vrijednosnom mišljenju, nasuprot anamnetsko-epikletskeoj temeljnoj strukturi kršćanske molitve.

Iako se rijetko moli, kao meditaciju i razmišljanje o ljepoti događaja pomirenja predlažem tekst (razvijene) molitve općega odrješenja:

Bog Otac, koji ne želi smrti grješnika, nego da se obrati i živi; on koji nas je prvi ljubio i koji je poslao svoga Sina u svijet, kako bi se svijet po njemu spasio, neka vam pokaže svoje milosrđe i udijeli vam mir. O. Amen. Gospodin Isus Krist, koji je predan zbog naših opaćina i koji je uskrsnuo radi našega opravdanja; koji je izlio svoga Svetoga Duha na apostole, kako bi primili moć otpuštanja grijeha, neka vas on po našoj službi oslobodi od zla i ispuni Duhom Svetim. O. Amen. Duh Branitelj, koji nam je dan na otpuštenje grijeha, i u kojemu imamo pristup Ocu, neka očisti vaša srca i obasja ih svojim sjajem, kako biste naviještali velika djela onoga koji vas je iz tame pozvao u predivno svjetlo svoje. I ja te odrješujem... ■

»Bog nas izbavi iz vlasti tame
i prenese u kraljevstvo Sina,
ljubavi svoje;
u kome imamo otkupljenje,
otpuštenje grijeha.«
(Kol 1,13-14)

Otkrivajući sakramentalnost sakramenta pomirenja

Razmišljanja o nekim zaboravljenim vidicima

Ante Crnčević

Listajući liturgijsku knjigu *Red pomirenja* i zadržavajući se na njegovim euhološkim (molitvenim) obrascima te na pojedinim obrednim odredbama i smjernicama, naviru nam misli o sakramentu koji ni nekoliko desetljeća nakon liturgijske obnove još uvijek nije razvio i dosegao slavljeničku formu kakva mu je zadana u samome obredniku i teološko značenje koje bi se provedbom obrednih normi s lakoćom dalo iščitati. Svodeći slavljenje sakramenta na najjednostavniji i najkraći oblik (u formi pojedinačne ispovijedi) lako se gubi iz vida slavljenička i eklezijalna dimenzija sakramenta, te se on, kao sakrament *pokore* i *pomirenja* nameće u svojoj minimalističkoj formi *osobne ispovijedi*. Koliko god ona bila osobna, pojedinačna i privatna, ne bi smjela biti lišena eklezijalne dimenzije koja stoji u temelju svakoga sakramenta. Moguće je, međutim, uočiti da među današnjim kršćanima u govoru o ispovijedi u velikoj mjeri nedostaje razmišljanja i svijesti o *sakramentu* pokore i pomirenja. U ispovjednoj je praksi ostalo malo mjesta doživljaju *sakramenta*, doživljaju *pokore* i doživljaju *pomirenja*. Redovitost ili učestalost ispovijedanja, u ozbiljnome promišljanju, nije uvijek moguće izjednačiti sa sakramentalnim životom.

Individualizirani način slavljenja sakramenta pokore i mjesto u koje je ta praksa 'zatvorena', gotovo da sile na šutnju o tome sakramentu. Razgovori o tome sakramentu dotiču se samo izvanjskih elemenata: vremena od zadnje ispovijedi, crkve u kojoj smo pristupili ispovijedi, o susretljivosti svećenika ispovjednika... Teološki smisao, koji rasvjetljava taj sakrament kao pomirenje s Bogom i ponovno zajedništvo s Crkvom, nije česta tema razgovora – dijelom i iz razloga jer u brojnim ispovijedima takvoga iskustva i nema. Traženje nepoznatoga svećenika za »dobru ispovijed«, što se nerijetko može susresti, više govori o želji za potpunom anonimnošću i privatnošću nego o »dobroju is-

povijedi» (pri čemu bi bilo korisno postaviti i pitanje što je to »dobra ispovijed«). U redovitome životu redovito se ne povjeravamo nepoznatima. Povjerenje i povjeravanje pretpostavljaju zajedništvo, uzajamnost, blizinu. Psihologija bi, stoga, imala što reći o 'iskrenosti' naših ispovijedi pred nepoznatim svećenikom te o 'iskrenosti' koja se zaodijeva u anonimnost, u skrivenost identiteta (osobito kroz želju za ispovjedaonicom u kojoj svećenik ne može vidjeti naše lice). Ranokršćansku praksu *javne pokore*, u kojoj je za javne grijeha bila predviđena i javna pokora, a pokornici bili javno obilježeni pokorničkim znakom, kasnija su stoljeća zamijenila oblikom *privatne pokore*, a u današnjoj je praksi moguće govoriti o novome obliku koji bi se mogao nazvati *anonimnom pokorom* ili *anonimnom ispovijeđu*. Brojnost ispovijedi u nekoj župnoj zajednici ne bi smjela biti prvi i jedini kriterij pastoralnoga zadovoljstva glede toga sakramenta. Upravo sve prisutnija dimenzija potpune privatnosti, anonimnosti i pojedinačnosti ovoga sakramenta sili nas na razmišljanje o njegovim zaboravljenim i zapostavljenim vidicima, obrednim i teološkim.

Zapostavljeni obredni elementi

Obnovljeni *Red pomirenja* predviđa tri obredna oblika slavljenja: a) red pomirenja pojedinih pokornika; b) red pomirenja više pokornika s pojedinačnom ispovijedi i odrješenjem; c) red pomirenja više pokornika s općom ispovijedi i skupnim odrješenjem. Budući da je treći oblik predviđen samo za iznimne prilike, redovitoj praksi Crkve ostaju prva dva, od kojih je, na žalost, prvi postao stalnim (i gotovo jedinim) oblikom slavljenja. S obzirom da je drugi oblik slavljenja, koji bi zacijelo trebao biti više prisutan u životu naših župnih zajednica, tematiziran u prethodnome članku, u ovom ćemo se promišljanju zadržati na nekim slavljeničkim (obrednim) i teološkim sastavnicama prvoga oblika slavljenja, dakle onoga kojeg redovito susrećemo u našem pastoralnom iskustvu.

U tom obliku slavljenja svi su obredni segmenti individualizirani, svedeni na pojedinačnost i na osobni susret pokornika i svećenika. No,

to ne znači da nema mjesta eklezijalnosti pomirenja te nekim drugim teološkim vidicima. Naime, neovisno o kojemu je obrednome obliku riječ, obredna je struktura uvijek ista, a ona se sastoji od četiri obredna elementa: čin prijema pokornika; navještaj Božje riječi; ispovijed grijeha; pokornikova molitva kajanja i svećenikovo odrješenje. Zabrinjavajuća je činjenica da su naše ispovijedi počesto obredno siromašne: nerijetko nedostaje

Traženje nepoznatoga svećenika za »dobru ispovijed« više govori o želji za potpunom anonimnošću i privatnošću nego o »dobroj ispovijedi«. Sakrament, u svojoj istinitosti, ne teži za privatnošću, nego za obnovom zajedništva.

pravoga prijema (jer se početak svodi na uobičajeni pozdrav između pokornika i svećenika), a navještaj Božje riječi redovito se izostavlja, s pokušajem opravdavanja vremenskim ograničenjem i velikim brojem pokornika. Takva 'neformalnost' sakramenta vodi k još većoj personalizaciji, pa ne čudi da mnogi vjernici ispovijed doživljavaju tek kao osobni susret (i razgovor) sa svećenikom.

Za *obred prijema* Obrednik, nakon pozdrava i znamenovanja znakom križa, predviđa da svećenik prikladnim riječima potakne na pouzdanje u Boga koji udjeljuje oprostjenje grijeha. Osim obrasca koji se u ispovijedi može čuti (»Gospodin ti bio u srcu da skrušeno ispovjediš svoje grijeh«), koji je najkraći među ponuđenima, Obrednik donosi i druge, od kojih spominjemo neke: »Božje nam svjetlo sjaji u srcu: Bog neka ti dade spoznati tvoje grijeha i njegovo milosrđe«; »Primio te Gospodin Isus: on nije došao zvati pravedne nego grješnike. U njega se uzdaj.« (Lk 5,32); »Milost Duha Svetoga rasvijetlila ti srce da s pouzdanjem ispovjediš svoje grijeha i upoznaš Božje milosrđe«; »Ako si sagriješio, ne gubi pouzdanje. Kod Oca imamo zagovornika, Isusa Krista, pravednika. On je žrtva pomirnice za naše grijeha; ne samo naše nego za grijeha svega svijeta.« (1Iv 2,1-2). Ti su obrasci navedeni kao paradigma za druge koje će svećenik sam oblikovati, nadah-

njujući se prije svega svetopisamskim riječima o Božjemu milosrđu i praštanju.

Među zadaćama obreda prijema izdvaja se uzdizanje ispovijedi iz moralne i etičke prosudbe i osude osobnoga života te njezino smještanje na obrednu (liturgijsku) razinu koja otvara prostor Božjemu spasenjskom djelovanju. Savjest koja nas optužuje ne smije zasjeniti svijest o Bogu koji u sakramentu spasenjski djeluje. Znak križa na početku sakramentalnoga susreta (sa sviješću da se sve događa u imenu/snazi Boga koji je prisutan) i prezbiterova riječ koja podsjeća na Božje milosrđe koje se daruje, imaju zadaću uvesti penitenta u sakramentalno događanje kojemu je

Čini se da pokornici više pozornosti posvećuju svojoj molitvi pokajanja negoli samoj molitvi odrješenja. Molitvi odrješenja valjalo bi dati barem jednaku pozornost, razumijevajući njezine spasenjske i eklezijalne naglaske.

Bog prvi subjekt. Tako svećenik nije samo slušatelj vjernikove iskrenosti nego je, prije svega, *služitelj* Božjega milosrđa koje se daruje kroz sakrament Crkve.

Za drugi dio slavlja, *liturgiju Riječi*, predviđeno je da svećenik, ili sam pokornik, pročita ili izreče naizust neki prikladan odlomak Svetoga pisma jer Božja riječ, zadobivajući u slavlju sakramentalnu snagu, »prosvjetljuje vjernika da upozna grijehe, pozivlje ga na obraćenje i potiče na pouzdanje u Božje milosrđe« (*Red pokore*, 17). Uz to, navještaj Božje riječi predstavlja oprostene i pomirenje kao plodove koji proistječu iz Kristova vazmenoga otajstva i iz životvornoga djelovanja Duha Svetoga u Crkvi.

Kod slavlja pomirenja pojedinih pokornika Obrednik nudi dvanaest jezgrovitih svetopisamskih odlomaka od kojih većina dužinom ne prelazi tri retka, a brižan će svećenik i penitent zacijelo pronaći i druge prikladne odlomke, pri čemu će gajiti pozornost na duh liturgijskoga vremena ili neko drugo (npr. blagdansko) ozračje slavlja. Svećenik u navještaj Božje riječi može uvesti ovim ili sličnim riječima: »Čujmo Gospodina ko-

ji nam govori«. I taj uvodni oblik pokazuje koliko je navještaj prilagođen pojedinačnome slavlju. Navještaj Božje riječi dragocjen je trenutak slavlja, ali ne samo zbog sadržaja i poruke koju tekst u sebi nosi nego, još više, zbog sakramentalnosti Riječi koja se uprisutnjuje u međuljudski 'ispovjedni' dijalog. Božja Riječ, koja je nekoć snagom utjelovljenja postala događaj (*eventum*) među ljudima, Kristovim vazmenim otajstvom prestala je biti *eventum* da bi po djelovanju Duha Svetoga nastavila u Crkvi živjeti kao *sacramentum*. Svaki put kad se u liturgiji navješta Božja riječ, ona postaje 'događajna', spasenjski djelotvorna, uprisutnjujući i aktualizirajući Božje djelo spasenja. Kroz liturgijski navještaj Riječ postaje *sacramentum audibile*, sakrament koji se čuje, osluškuje. Otajstveni susret očitovan kroz slušanje otvara pokornika Božjemu djelu oprostjenja i pomirenja.

Uvođenje navještaja Božje riječi u slavlje sakramenta pomirenja najvidljivija je novost poslijesaborskoga obnovljenog Reda. Teško je pronaći valjane razloge koji bi mogli opravdati činjenicu da ta novost nije gotovo nikada vidljiva u obrednoj praksi. Vremensko ograničenje ne može uvijek biti pravim razlogom jer ukoliko je riječ o većemu broju pokornika, tada je zacijelo prigoda za drugi oblik slavljenja u kojemu će liturgija riječi zadobiti još dostojnije mjesto. Izostavljanjem navještaja Božje riječi u slavljenju sakramenta pomirenja daje se prilika pogibeljnosti da sakramentalni čin pomirenja bude gledan samo u okviru povjerljivoga međuljudskog susreta koji bi bio uvjetovan iskrenošću čovjekova kajanja i duhovnošću svećenika-ispovjednika. Čin je sakramentalan ukoliko nas dovodi u iskustvo Boga i njegova spasenja. Sakramentalnost ima izvor u Bogu koji se otajstveno uprisutnjuje.

Bog, Otac milosrđa...

Premda će mnogi penitenti i ispovjednici reći da svećenikova molitva odrješenja pripada biti samoga sakramenta pomirenja, taj je obredni trenutak nerijetko prekriven različitim sjenama koje priječe njegovu izričajnost i doživljajnost: tihi

»Niste otkupljeni nečim raspadljivim, srebrom ili zlatom, nego dragocjenom krvlju Krista, nevonoga Jaganjca.« (1Pt 1,18-19)

(nečujni) način izgovaranja, nevidljivost (ili odsutnost) prateće epikletske geste polaganja ruke (ili ruku), istovremenost izgovaranja svećenikova odrješenja i pokornikova kajanja, nedostatno poznavanje teološkoga sadržaja i značenja same molitve odrješenja. Čini se da pokornici u redovitome ispovijedanju više pozornosti posvećuju svojoj molitvi pokajanja negoli samoj molitvi odrješenja. Molitvi odrješenja valjalo bi dati barem jednaku pozornost. Pokušajmo, stoga, zakoračiti u ozračje u koje nas ona uvodi svojim teološkim značenjem, biblijskim nadahnućem i literarnim obilježjem.

Predsaborski (tridentski) obrazac odrješenja bio je oblikovan u strogoj juridičkoj formi, kao sudački pravorijek (*actus iudicialis*) kojim je svećenik (*auctoritate Christi*) odrješivao od grijeha, a što je u velikoj mjeri bilo uvjetovano nastojanjem Crkve da, pred naukom reformatora, očuva jasnim i netaknutim nauk o zadaći služitelja Crkve u otpuštanju grijeha. Zato je naglasak stavljen na riječi (Ja te odrješujem od grijeha tvojih...; *Deinde, ego te absolvo a peccatis tuis...*).

U obnovljenoj liturgiji sakramentalnoga pomirenja obrazac odrješenja oblikovan je prije svega kao molitva Crkve. »Bog, Otac milosrđa, koji je smrću i uskrsnućem svojega Sina pomirio sa sobom svijet i izlio Duha Svetoga za otpuštenje grijeha, neka ti po službi Crkve udijeli oprostjenje i mir. I ja te odrješujem od grijeha tvojih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga.«

Prvi dio obrasca, koji je u potpunosti nov i po strukturi pretpostavljen drugome dijelu, ističe da je Bog izvor sakramentalnoga pomirenja i otpuštanja grijeha, što je sadržano u naslovu »Otac milosrđa« (*Pater misericordiarum*, usp. 2Kor 1,3). Pluralni oblik latinskoga izričaja milosrđa (*misericordiarum*), što je u hrvatskome jeziku neuobičajen način govora, u sakramentu uprisutnjuje Boga koji kroz povijest trajno očituje svoje milosrđe. On je Otac »mnogoga milosrđa«, mnogih milosrdnih djela. Nije riječ tek o milosrđu kao vlastitosti koja pripada Bogu, nego o *djelima milosrđa* koja Bog neprestano očituje. Sakrament tako postaje novi trenutak svete povijesti spasenja, novo djelo milosrđa. Vrhunac Bož-

jega čovjekoljublja i milosrđa očitovan je u otajstvu Kristove Muke/Smrti i Uskrsnuća, kojim je Otac pomirio svijet sa sobom. Gramatički paralelizam istoga rečeničnoga sklopa (*mundum reconcilisati – Spiritum Sanctum effudisti*) naglašava da je izlivanje Duha Svetoga za otpuštanje grijeha plod istoga vazmenoga otajstva. Tim Plodom u Crkvi se nastavlja Kristovo djelo otkupljenja, djelo oslobađanja/odrešenja od grijeha.

Prvi dio obrasca završava deprekativnim (op-tativnim) izricanjem »želje« da Bog udijeli oprost i mir (*Bog, otac milosrđa... neka ti udijeli oprost i mir*). Može se reći da toj molitvi, koja tvori sržni dio sakramentalnoga čina, nedostaje jasnijega epikletskog izričaja koji bi bio satkan u izravnoj vokativnoj formi zaziva i koji bi otkrivao sadašnjost Božjega djelovanja po snazi Duha (npr. Bože, Oče milosrđa, koji si... *udijeli* ovome svome sluzi oprost i mir.) Takva su promišljanja već više puta istaknuta u ozbiljnim liturgijsko-teološkim radovima. Pojedini autori ističu da bi u takvoj preformulaciji postao 'suvišnim' drugi dio obrasca odrešenja (*»I ja te odrešujem...«*) koji je već i u sadašnjoj formulaciji nespretno i bez nutarnje povezanosti, kao zasebna rečenica, pridodan uz prvi dio molitve. Nije naime

moguće s jasnoćom odgonetnuti na koji se način ima ispravno razumijevati nutarnja povezanost (npr. na tragu uzročnosti/posljedičnosti ili na tragu stupnjevitoga razvoja misli) dvaju dijelova koji su međusobno povezani tek običnim sastavnim veznikom »i« (*et*). Zasigurno je da se kod obnove kanilo istaknuti, i nipošto zanijekati, služiteljsku liturgijsku narav Crkve, bez čijega služenja nema sakramenata. Neosporno je da Bog daruje milost oproštenja grijeha po Crkvi koja djeluje po svećeničkoj službi (*Uvod. napom.*, 6), te da je Krist apostolima dao »vlast odrešivanja« (Mt 18,18). No, jednako je potrebno istaknuti da se služba Crkva (*ministerium Ecclesiae*) u sakramentu pokore ne može svesti samo na svećenikov čin odrešenja. Duhu obnovljene liturgije bili bismo bliži kad bi obrazac odrešenja davao više mjesta i važnosti samoj molitvi za oprost i mir negoli vlasti odrešivanja. Osim toga, ostatak 'staroga duha' vidljiv je i u grafičkome isticanju upravo ovoga zadnjega, juridičkoga dijela obrasca, koji je u liturgijskim knjigama (pa i u tipskome latinskome izdanju) nepotrebno tiskan velikim slovima, čime se stječe dojam da je upravom on najvažniji i jedini »bitni« element sakramentalnoga čina, pa se katkada događa da se molitva odrešenja reducira sa-

Milost pomirenja daruje se i živi u sakramentalnome zajedništvu Crkve. (*M. Zela, 1950.*)

mo na taj dio (uz pokušaje traženja opravdanja u velikome broju pokornika...).

Ova razmišljanja nisu iznesena s razlogom da se pojedince uvede u iskušenje nedopuštenoga preformuliranja liturgijskih obrazaca, nego s razlogom da se sve, i liturgijske služitelje pomirenja i pokornike, potakne na dublje poniranje u otajstvo Božjega milosrđa koje se, po svećeničkoj službi Crkve, daruje u daru oprostjenja, mira i odrješenja od spona grijeha. Tu nas može poučiti i primjer bizantske liturgije u kojoj, u slavlju sakramenta pokore, pokornik i svećenik, zvan »duhovnim ocem«, pred ikonom Kristova lica zajedno mole za oprostjenje pokornikovih grijeha. Izvor oprostjenja jest Bog. Svećenik je, u poslanju i svećeničkoj službi Crkve, služitelj toga Božjega darivanja.

U teološkoj se literaturi jednako susreće i prigovor zbog postojanja samo jednoga molitvenoga obrasca odrješenja u sakramentu pomirenja. Vezanje odrješenja uz juridičku »formulu«, zatvorilo je pogled u spoznaju da različite situacije i okolnosti pokornika iziskuju raznolikost liturgijskih obrazaca odrješenja, prilagođenih nekim važnim datostima (npr. ispovijed djece, pomirenje u slučaju teškoga grijeha, pomirenje onih koji dugi niz godina nisu pristupili sakramentu...). Ne postoji valjan teološki razlog koji bi priječio takvu raznolikost, koja bi bila znak bogatstva, jer ako je Crkva u poslijesaborskom razdoblju dala na uporabu različite euharistijske molitve (njih više od dvadeset, a od kojih dio za uporabu općoj Crkvi), onda je sasvim razložno o takvoj mogućnosti razmišljati i kad je riječ o sakramentu pomirenja. K tomu valja napomenuti da liturgija istočnih obreda nije nikada odrješenje vezala uz samo jedan molitveni obrazac.

Zaključujući ovo razmišljanje korisno je posvijestiti i važnost epikletske geste polaganja ruku u sakramentu pomirenja. Iako nedostaje potrebna poveznica te geste s molitvom odrješenja, ona bi trebala očitovati (a što znači da bi trebala biti očita) djelovanja Duha koji je, kao plod Kristova vazmenoga Otajstva, izliven – za oprostjenje grijeha. ■

LITURGIJSKI

kalendar

OŽUJAK

20 Č ČETVRTAK VEČERE GOSPODINJE

21 P PETAK MUKE GOSPODINJE

22 S VELIKA SUBOTA. Vazmeno bdjenje

SZ: Post 1,1–2,2 (ili 1,1.26–31a); Post 22,1–18 (ili 22,1–2. 9a.10–13.15–18); Izl 14,15–15,1a; Iz 54,5–14; Iz 55,1–11; Bar 3,9–15.32–4,4; Ez 36,16–28; NZ: Rim 6,3–11; Ps 118; Mt 28,1–10 23

23 N NEDJELJA USKRŠNUČA GOSPODINOVA

24 P DRUGI DAN VAZMENE OSMINE

Dj 2,14.22–32; Ps 16,1–2a.5.7–8.11; Mt 28,8–15

25 U TREĆI DAN VAZMENE OSMINE

Dj 2,36–41; Ps 33,4–5.18–20.22; Iv 20,11–18

26 S ČETVRTI DAN VAZMENE OSMINE

Dj 3,1–10; Ps 105,1–4.6–9; Lk 24,13–35

27 Č PETI DAN VAZMENE OSMINE

Dj 3,11–26; Ps 8,2a.5–9; Lk 24,35–48

28 P ŠESTI DAN VAZMENE OSMINE

Dj 4,1–12; Ps 118,1–2.4.22–27a; Iv 21,1–14

29 S SEDMI DAN VAZMENE OSMINE

Dj 4,13–21; Ps 118,1.14–21; Mk 16,9–15

30 N DRUGA VAZMENA NEDJELJA

31 P NAVJEŠTENJE GOSPODINOVO, svetkovina

Iz 7,10–14; Ps 40,7–11; Heb 10,4–10; Lk 1,26–38

TRAVANJ

1 U Svagdan; Dj 4,32–37; Ps 93,1–2.5; Iv 3,7b–15

2 S Svagdan ili: Sv. Franjo Paolski

Dj 5,17–26; Ps 34,2–9; Iv 3,16–21

3 Č Svagdan; Dj 5,27–33; Ps 34,2.9.17–20; Iv 3,31–36

4 P Svagdan ili: Sv. Izidor Seviljski

Dj 5,34–42; Ps 27,1.4.13–14; Iv 6,1–15

5 S Svagdan ili: Sv. Vinko Ferrer

Dj 6,1–7; Ps 33,1–2.4–5.18–19; Iv 6,16–21

6 N TREĆA VAZMENA NEDJELJA

7 P Sv. Ivan Krstitelj de la Salle, prezbitar, *spomendan*

Dj 6,8–15; Ps 119,23–24.26–27.29–30; Iv 6,22–29

8 U Svagdan; Dj 7,51 – 8,1a; Ps 31; Iv 6,30–35

9 S Svagdan; Dj 8,1b–8; Ps 66,1–3a.4–7a; Iv 6,35–40

10 Č Svagdan; Dj 8,26–40; Ps 66; Iv 6,44–51

11 P Sv. Stanislav, biskup i mučenik, *spomendan*

Dj 9,1–20; Ps 117,1–2; Iv 6,52–59

12 S Svagdan; Dj 9,31–42; Ps 116,12–17; Iv 6,60–69

Misa večere Gospodnje. Veliki četvrtak

20. ožujka 2008.

Ulazna pjesma

Gal 6,14

Mi treba da se hvalimo križem Gospodina našega Isusa Krista, u kojem je spas, život i uskrснуće naše, po kojemu smo spašeni i oslobođeni.

Zborna molitva

Bože, slavimo presvetu večeru kad je tvoj Jedinorođenac, spreman da pođe u smrt predao Crkvi žrtvu novog Saveza i gozbu svoje ljubavi. Daj da iz tog otajstva crpemo ljubav i život. Po Gospodinu.

Darovna molitva

Gospodine, kad god se slavi spomen ove žrtve, izvršuje se djelo našeg otkupljenja: zato daj da dostojno slavimo ta otajstva, po Kristu, Gospodinu našem.

Pričesna pjesma

1Kor 11,24.25

Ovo je Tijelo, koje se za vas predaje; ova čaša novi je Savez u mojoj Krvi: ovo činite, kad god blagujete i pijete, meni na spomen.

Popričesna molitva

Svemoguću Bože, ovdje nas na zemlji krijepiš večerom svoga Sina: daj nam uživati na njegovoj vječnoj gozbi, po istom Kristu, Gospodinu našem.

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna: 503 Mi treba da se hvalimo
 Otpjevni ps.: 504 Čaša blagoslovna
 Pjesma prije Ev.: 505 Zapovijed vam novu dajem (ili 507)
 Pranje nogu: 506 Neka u vama ostanu
 507 Zapovijed vam novu dajem
 Prinosna: 508 Gdje je ljubav
 Pričesna: 242 O sveta gozbo
 ili: Euharistija sveta (ŽV 1/2006.)
 Prijenos Svetootajstva:
 246-271 Usta moja uzdižite

Prvo čitanje

Izl 12,1-8.11-14

Čitanje Knjige Izlaska

U one dane Gospodin reče Mojsiju i Aronu u zemlji egipatskoj: »Ovaj mjesec neka vam bude početak mjesecima; neka vam bude prvi mjesec u godini. Ovo objavite svoj zajednici izraelskoj i recite: Desetog dana ovoga mjeseca neka svatko po porodici pribavi jedno živinče. Tako, jedno na kuću. Ako je porodica premalena da ga potroši, neka se ona priključi svome susjedu, najbližoj kući, prema broju osoba. Podijelite živinče prema tome koliko koja osoba može pojesti. Živinče neka bude bez mane, od jedne godine i muško. Možete izabrati bilo janje bilo kozle. Čuvajte ga do četrnaestoga dana ovoga mjeseca. A onda neka ga sva izraelska zajednica zakolje između dva sutona. Neka uzmu krvi i poškrope oba dovratnika i nadvratnik kuće u kojoj se bude blagovalo. Meso, pečeno na vatri, neka se pojede te iste noći s beskvasnim kruhom i gorkim zeljem. A ovako ga blagujte: opasanih bokova, s obucom na nogama i sa štapom u ruci. Jedite ga žurno: to je pasha Gospodnja. Jer te ću noći ja proći egipatskom zemljom i pobiti sve prvorodence u zemlji egipatskoj, i čovjeka i životinju. Ja, Gospodin, kaznit ću i sva egipatska božanstva. Krv neka bude znak na kućama u kojima vi budete. Gdje god spazim krv, prijeći ću vas; tako ćete izbjeći pokolju zatornomu kad se oborim na zemlju egipatsku. Taj dan neka vam bude spomendan. Slavite ga u čast Gospodinu po trajnoj uredbi od koljena do koljena.«
 Riječ Gospodnja.

Drugo čitanje

1Kor 11,23-26

Čitanje Prve poslanice svetoga Pavla apostola Korinćanima

Braćo: Ja od Gospodina primih što vama predadoh: Gospodin Isus one noći kad bijaše predan uze kruh, zahvalivši razlomi i reče: »Ovo je tijelo moje – za vas. Ovo činite meni na

On se prignu pred ućenicima i opra im noge.

spomen.« Tako i ćašu po večeri govoreći: »Ova ćaša novi je Savez u mojoj krvi. Ovo ćinite kad god pijete, meni na spomen.« Doista, kad god jedete ovaj kruh i pijete ćašu, smrt Gospodnju navješćujete dok on ne dođe.

Rijeć Gospodnja.

Pjesma prije evanđelja

Iv 13,34

Zapovijed vam novu dajem, govori Gospodin, ljubite jedni druge, kao što sam ja ljubio vas.

Evanđelje

Iv 13,1-15

Ćitanje svetog Evanđelja po Ivanu
Bijaše pred blagdan Pashe. Isus je znao da je došao njegov ćas da prijeđe s ovoga svijeta Ocu, budući da je ljubio svoje, one u svijetu, do kraja ih je ljubio. I za večerom je đavao već bio ubacio u srce Judi Šimuna Iškariot-skoga da ga izda. A Isus je znao da mu je Otac sve predao u ruke i da je od Boga izišao te da k Bogu ide pa usta od večere, odloži haljine, uze ubrus i opasa se. Nalije zatim vodu u praonik i počne ućenicima prati noge i otirati ih ubrusom kojim je bio opasan.

Dođe tako do Šimuna Petra. A on će mu: »Gospodine! Zar ti da meni pereš noge?« Odgovori mu Isus: »Što ja ćinim, ti sada ne znaš, ali shvatit ćeš poslije.« Reče mu Petar: »Nećeš mi prati nogu nikada!« Isus mu od-vrati: »Ako te ne operem, nećeš imati dijela sa mnom.« Nato će mu Šimun Petar: »Gospo-dine, onda ne samo noge, nego i ruke i gla-vu!« Kaže mu Isus: »Tko je okupan, ne treba drugo da opere nego noge – i sav je čist! I vi ste ćisti, ali ne svi!« Jer znao je tko će ga izdati. Stoga je i rekao: »Niste svi ćisti.«

Kad im dakle opra noge, uze svoje haljine, opet sjede i reče im: »Razumijete li što sam vam ućinio? Vi me zovete Ućiteljem i Gospo-dinom. Pravo velite jer to i jesam! Ako dakle ja – Gospodin i Ućitelj – vama oprah noge, treba da i vi jedni drugima perete noge. Primjer sam vam dao da i vi ćinite kao što ja vama ućinim.«

Rijeć Gospodnja.

Molitva vjernika

Oкупljeni u snazi Kristove ljubavi i obdareni darom novoga poslanja, uputimo Ocu nebeskome svoje molitve: *Ćuvaj nas, Gospodine, u ljubavi svojoj.*

1. Svojoj Crkvi, koja te slavi u otajstvu euharistije, pomoz da bude sakrament zajedništva među ljudima i oćiti znak tvoje prisutnosti u svijetu, molimo te.
2. Svojoj Crkvi, Gospodine, darovao si dar svećeništva: papu našega Benedikta, sve biskupe i svećenike okrijepi novom snagom i istinskim predanjem u služenju evanđelju, molimo te.
3. Svima nama, Gospodine, daruj svjetlo Duha Svetoga da spoznamo što si nam u Kristu ućinio te budemo ustrajni darivatelji darovane ljubavi, molimo te.
4. Operi nas, Gospodine, od svakoga otpora pred tvojom ljubavlju; oslobodi nas od robovanja svijetu i ovome životu da budemo u potpunosti slobodni za tebe, molimo te.
5. Tvoj je Sin pouzdanjem u tebe i predanjem u tvoju volju pobijedio moć svijeta. Nadahni nas da kroz posluh tvojoj volji preobražavamo svijet u kojem živimo, molimo te.

Usliši, nebeski Oće, naše smjerne molitve.

Ne dopusti da iskušnja svijeta i grijeha rasprše snagu ljubavi što nam je sada daruješ. Po Kristu, Gospodinu našem.

Pranje nogu i izdaja

U oči blagdana Pashe Isus je sa svojima za večerom. Došao je njegov čas. Od samoga početka on je svjestan svojega časa. Njegov je čas njegov prjelazak Ocu. Odlazak iz svijeta Ocu. No, odlazak iz svijeta najteži je mogući odlazak. Vezan je uz nasilje, nepravdu i sramotnu smrt. Smrt koja ga čeka stoji u svjetlu Pashe. Pasha, koja drži živim sjećanje na oslobođenje iz egipatskoga ropstva, upućuje na osloboditeljsko obilježje njegova prjelaška iz svijeta. Njegova će muka i smrt biti izlazak iz ropstva grijeha u slobodu. Pa ipak, Ivan Isusov odlazak opisuje polazeći od njegova odnosa sa svojima. To je vrlo jednoznačan odnos ljubavi. Ljubavi do kraja. Započete, narasle i životom potvrđene ljubavi. Bog se tako u Isusu objavljuje kao Bog koji dovršuje ono što započne.

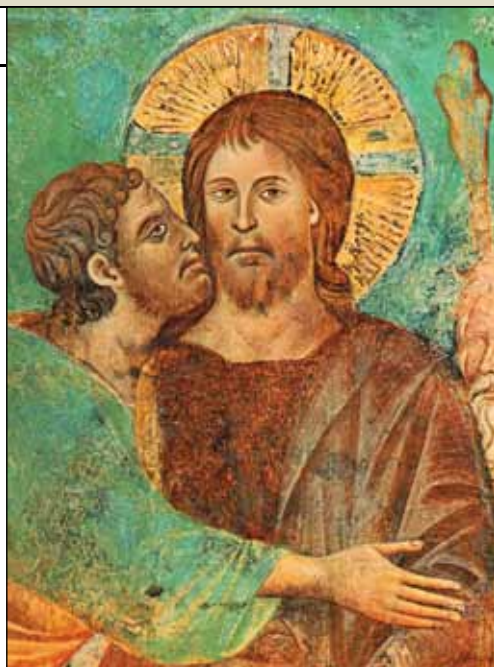
Izdaja se događa u srcu

Za večerom je Juda zajedno s Isusom i drugim učenicima. No, on je s njima na drukčiji način. Nije izgubio mjesto učenika, ali njegovo je srce promijenjeno. Injemu ima nešto što će promijeniti njegov odnos prema Učitelju. To nešto dolazi izvana. Nije se rodilo u Judinu srcu. Iza njegove odluke da izda Učitelja stoji druga sila. Đavao. Protivnik. Neprijatelj.

Izdaje uvijek dolaze iz blizine. Iz najveće moguće blizine. Izdajnik nije nikada daleko. Blizu je, ali njegovo je srce daleko. Povezano je s drugom silom izvan kruga učenika. Tako neprijateljska sila ima pristup u najveću moguću blizinu svoje žrtve. Izdaje se uvijek događaju po jednostavnome ključu. Pronaći u blizini žrtve nekoga tko srcem nije blizu. Otkriti nekoga tko je spreman svoju blizinu zamijeniti za nešto drugo. Prodati blizinu. Valja mu ponuditi nešto što mu zvuči važnijim od blizine.

Isus zna što se dogodilo s Judom. Opaža njegovu udaljenost. Onima koji ljube nije moguće skriti udaljšavanje srca. Pa ipak, usprkos svojemu znanju, Isus ne izbacuje Judu iz kruga učenika. Ne uskraćuje mu ništa. Ne uskraćuje mu sebe. Tajna ljubavi koja ljubi dalje od izdaje.

Promislimo li kako vladari ovoga svijeta reaguju na svoje izdajnike, opažamo Isusovu neobičnost. Kako se ponašaju vladari zabilježio je Matej

Iz Judine blizine progovara udaljenost. Iz poljupca zrači izdaja. (Cimabue, Bazilika sv. Franje, Asiz)

kad je opisao Heroda i njegovu odluku da pobije svu mušku djecu u Betlehemu nakon što je čuo da se rodio mogući suparnik za njegovo prijestolje. Nagnuće je vladara da zahvate najšire moguće kako im suparnik ili izdajnik ne bi izmakao. Isus se ne ponaša tako. Naprotiv, on čini gestu služenja.

Šimunov otpor

Ubrus, praonik, pranje nogu učenicima. Učenici su zatečeni. Pranje nogu je svakodnevna stvar. U njoj se sasvim jasno raspoznaju odnosi. Sluge, u ono doba, peru noge svojim gospodarima, žene muževima, djeca očevima. Riječ je o nižoj službi, ali istodobno i o stavu poštovanja i naklonosti. Učenici su zatečeni, ali nitko ne reagira. Juda ne reagira. Izdajnik nikada ne čini prema vani nešto što bi ga moglo učiniti drukčijim od drugih. Njegov je zadatak ostati nevidljivim. Skruti se neupadnim ponašanjem. Izdajnik je srećem tako različit od drugih, a na vani tako sličan svim drugima. Tek nakon izdaje svi odjednom vide napadnost njegove tajanstvene neupadnosti.

Reagira samo Petar. Čovjek komu je Isus promijenio ime jer ga je izabrao za oslonac svojima kada on ode. Sada, kad je došao njegov čas, Šimun Petar se jedini opire. Najprije pitanjem. Pitanjem koje podrazumijeva razliku Učitelja i učenika. Razliku koju Petar ne želi dokinuti. Njegove su namjere isprav-

ne. No, njegovo shvaćanje onoga što Učitelj čini je zamagljeno. On sam stvara zamagljenost. Otpor. Otpor razlike. Ne dopušta Učitelju da sâm odluči što će činiti. Određuje mu što smije, a što ne smije. Petar se više puta pokazao u ovome svjetlu. On ima sliku Učitelja koju ni sam Učitelj ne smije promijeniti.

Pa ipak, Učitelj nije ono što Petar misli o njemu. Učitelj ga uči da još ne zna dovoljno i da će još trebati učiti. Petar je nakon te Učiteljeve pouke o neznanju još oštiji. Isusova uputa da će kasnije spoznati što sada ne zna Petra čini još odrješitijim i nepopustljivijim: Nećeš mi prati nogu nikada! Petar Isusa smatra Učiteljem, ali nije spreman učiti. Učitelj do njega ne dopire govorom o znanju i shvaćanju. Tek kada mu pokaže posljedice njegova otpora i odbijanja, kada ga uputi na to da neće imati udjela s njim, Petar dopušta da mu pere noge. No, sada bi htio da mu pere sve. Pretjeruje. Pretjeruje u svom neznanju.

Ovako slobodan Ivanov opis Petrova pretjerivanja samo je znak kako Ivan nema potrebe opisivati Petra kao idealni lik. Tko je iskusio Učiteljevu dobrotu lako podnosi ljudske granice i pretjerivanja. Iznosi ih u slobodi i ljubavi, bez zajedljivosti. Zato nam Petar u Ivanovim opisima ne djeluje ni odbojno ni glupo ni nasilno. Djeluje ljudski. Blisko. Toliko blisko da se prepoznajemo u njemu. Blagotvorna bliskost koja uvijek iznova uspijeva slomiti ljudske otpore prema Božjoj ljubavi. Opisan je kao gorljivi

tražitelj. Kao učenik koji u svakom slučaju želi imati udjela s Učiteljem. Na tome Isus može graditi. Za razliku od Petra, Juda je u pranju nogu sudjelovao izvanjski, a srcem je već dijelio neprijateljski svijet.

Čistoća

Isus pranje nogu shvaća kao čišćenje. Ono, međutim, ne može očistiti izdaju. Dok Petru govori kako ne može imati udjela s njim ukoliko ne dopusti da mu opere noge, istovremeno govori i o nemoći ove geste. Ona je nemoćna tamo gdje je srce odvojeno. Nečistoća izdaje ne briše se pranjem nogu. Dok je Petar promijenio svoj stav i tako dopustio da bude čist, Juda to ne čini. Do njega dopiru riječi o čišćenju i neporočnosti, ali on ostaje zatvoren. Zatvoreno srce svaki znak ljubavi pretvori u prazni i nedjelotvorni obred.

Nakon pranja nogu Isus ih pita jesu li razumjeli. Nije dovoljno sudjelovati u simboličnoj gesti čišćenja. Valja je i razumjeti. Razumijevanje dolazi naknadno. Ono što je Isus učinio kao Učitelj i Gospodin njegovi su pozvani činiti jedan drugome. Prati noge jedan drugome. Po Učiteljevu primjeru. Što to znači? Spustiti se do njihove nečistoće, umora, do onoga što je najniže. Sići do najnižega da bi drugi našao odmora. Uči ih da gledaju što on čini, da to razumiju i da nakon toga sami čine isto. U tom je sadržan cijeli svećenički put kojega Crkva slavi na današnji dan. Gledati u Učitelja, razumjeti Učitelja, činiti isto što i Učitelj.

Ante Vučković

ODJECI Riječi

Isus odlaže haljine i prigiba se pred učenicima, kao sluga... I kaže: »Ako te ne operem, nećeš imati dijela sa mnom.« Imati udjela s njim ne proizlazi iz našega služenja njemu, nego iz njegova služenja nama. Potrebno je dopustiti mu da nas svojim služenjem opere... (A. C.)

Njemu na spomen

uz: 1Kor 11,23-26

»Ja od Gospodina primih što vama predadoh« (1Kor 11,23). Riječ je kršćanskoj predaji koja se od Krista prenosi s naraštaja na naraštaj. Pavao nije ništa izmislio, nego je *primio* i to vjerno *predao* Korinćanima koje je i uveo u vjeru. Ovo je liturgijski tekst koji sadrži naputak o ponavljanju toga čina Kristu »na spomen« (r. 24-25), kao što su i Izraelci nekoć slavili Pashu »po trajnoj uredbi od koljena do koljena« (Izl 12,14). Euharistija, međutim, nije samo novi spomen izlaska iz Egipta, nego je spomen-čin Kristove muke, smrti i uskrsnuća, a upravlja pogled i prema budućnosti, prema drugom Gospodinovu dolasku »dok on ne dođe« (1Kor 11,26). Tako slavljena euharistija znak je jedinstva Crkve, koje je upravo u Korintu bilo u opasnosti.

Darko Tepert

Petak Muke Gospodnje

21. ožujka 2008.

Prvo čitanje

Iz 52,13 – 53,12

Za naše je grijehе on proboden.

Čitanje Knjige proroka Izaije
 Gle, uspjeh će sluga moj,
 uzvisit će se, podignuti i uzdići veoma!
 Kao što se mnogi nad njim užasnuše
 – tako mu je lice neljudski bilo iznakaženo
 te obličjem više nije nalčio na čovjeka –
 tako će on mnoge zadiviti narode
 i kraljevi će pred njim stisnuti usta
 videć ono o čemu im nitko nije govorio,
 shvaćajući ono o čemu nikad čuli nisu:
 »Tko da povjeruje u ono što čusmo,
 kome li se otkri ruka Gospodnja?«
 Izrastao je pred njim poput izdanka,
 poput korijena iz zemlje osušene.
 Ne bijaše na njem ljepote ni sjaja
 da bismo se u nj zagledali,
 ni izgleda da bi nam se svidio.
 Prezren bijaše, od ljudi odbačen,
 čovjek boli, vičan patnjama,
 od kog svatko lice otklanja,
 prezren bijaše, obescijenjen.
 On slabosti naše ponije,
 naše boli uze na se,
 a mi ga držasmo udarenim,
 od Boga pogođenim, poniženim.
 Za naše je grijehе on proboden,
 za opacine naše satrt.
 Na njega pade kazna radi našeg mira,
 njegovom se modricom izliječismo.
 Poput stada svi smo mi lutali,
 svatko je svojim okrenuo putem.
 A Gospodin je svalio na nj
 bezakonje nas svijui.
 Zlostavljahu ga, a on se pokori
 i usta svojih ne otvori.
 Ko janje na klanje odvedoše ga,
 ko ovca, nijema pred onima što strigu,
 usta svojih ne otvori.
 Iz pritvora je i sa suda otet;
 tko se brine za njegovu sudbinu?
 Da, iz zemlje je živih uklonjen,

za grijehе naroda svog na smrt izbijen.
 Ukop mu dadoše među zločincima,
 a grob mu bi s bogatima,
 premda ne počinio nepravde
 nit mu usta laži izustiše.
 Al Gospodinu se svidje pritisnuti ga bolima.
 Žrtvuje li život svoj ko naknadnicu,
 vidjet će potomstvo, produžiti sebi dane
 i Gospodnja će se volja po njemu ispuniti.
 Zbog patnja duše svoje vidjet će svjetlost
 i nasititi se spoznajom njezinom.
 Sluga moj pravedni opravdat će mnoge
 i krivicu njihovu na sebe uzeti.
 Zato ću mu mnoštvo dati u baštinu
 i s mogućnicima plijen će dijeliti
 jer sâm se predao na smrt
 i među zlikovce bio ubrojen,
 a on grijehе mnogih ponese na sebi
 i zauze se za zločince.
 Riječ Gospodnja.

Pripjevni psalam

Ps 31,2.6.12-13.15-17.25

Otpjev: Oče, u ruke tvoje predajem duh svoj!

Tebi se, Gospodine, utječem,
 o da se ne postidim nikada:
 u svojoj me pravdi izbavi!
 U tvoje ruke predajem duh svoj:
 otkupi me, Gospodine, Bože vjerni.

Dušmanima svojim ruglo postadoh,
 susjedima podsmijeh, a znancima strašilo;
 koji me vide vani, bježe od mene.
 Nestalo me ko mrtvaca iz sjećanja ljudi,
 postadoh ko razbijena posuda.

A ja se, Gospodine, u tebe uzdam;
 govorim: Ti si Bog moj!
 U tvojoj je ruci sudbina moja:
 istrgni me iz ruke dušmana
 i onih koji me progone!

Rasvijetli lice nad slugom svojim,
 po svojoj me dobroti spasi.
 Budite hrabri i jaka srca,
 svi koji se u Gospodina uzdate!

Drugo čitanje

—Heb 4,14-16; 5,7-9

*Naviknu slušati, te svima koji ga slušaju
posta začetnik spasenja.*

Čitanje Poslanice Hebrejima

Braćo! Imajući velikoga Velikog svećenika koji prodrije kroz nebesa – Isusa, Sina Božjega – čvrsto se držimo vjere. Ta nemamo takva velikog svećenika koji ne bi mogao biti supatnik u našim slabostima, nego poput nas iskušavana svime, osim grijehom. Pristupajmo dakle smjelo prijestolju milosti da primimo milosrđe i milost nađemo za pomoć u pravi čas!

Ta Krist je u dane svoga zemaljskog života sa silnim vapajem i suzama prikazivao molitve i prošnje Onomu koji ga je mogao spasiti od smrti. I bi uslišan zbog svoje predanosti: premda je Sin, iz onoga što prepati, naviknu slušati i, postigavši savršenstvo, posta svima koji ga slušaju začetnik vječnoga spasenja. Riječ Gospodnja.

Pjesma prije evanđelja

—Fil 2,8-9

Krist postade poslušan do smrti, smrti na križu.

Zato ga Bog preuzvisi i darova mu ime, ime nad svakim imenom.

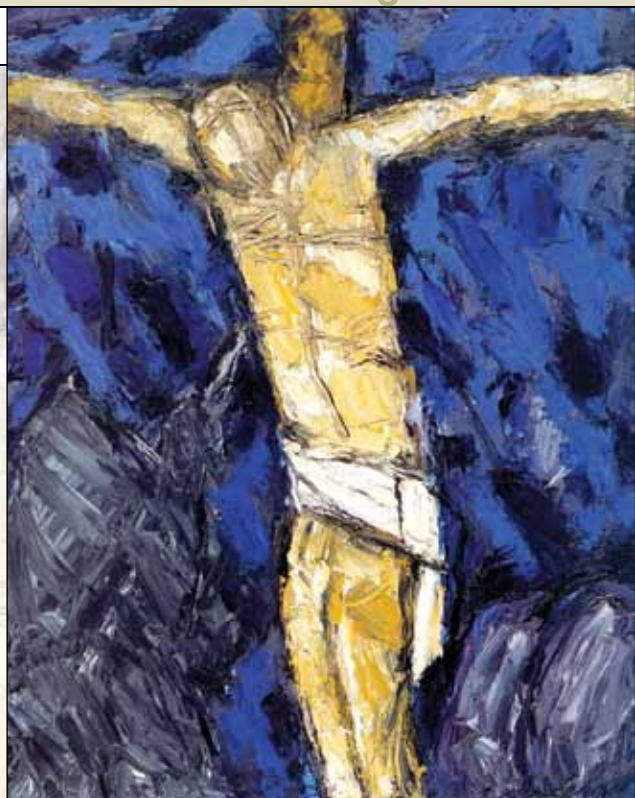
Evanđelje

—Iv 18,1-19,42

Muka Gospodina našega Isusa Krista po Ivanu.

Prijedlozi za pjevanje

Otpjevni ps.: 510 Oče u ruke tvoje
ili: 511 Oče u ruke tvoje
Pj. prije Ev.: 475 Krist postade poslušan
Pokazivanje Križa:
512 ili 513 Dodite, poklonimo se!
Klanjanje Križu: 515 Puče moj
ili: 490 Narode moj ljubljani
ili: 516 Usta moja opjevajte
Pričest: 248 Zdravo ti je

Na ovaj spomen-dan, Gospode, otajstvo Križa sjaji se na kojem Život umrije i smrću ljude oživi. (D. Seder, Golgota, 2002.)

Uvodna molitva

Spomeni se, Gospodine, velikih djela svoga milosrđa; spomeni se vazmenog otajstva što ga je Krist, Sin tvoj, započeo kad je za nas prolio krv: štiti nas vazda i posvećuj, po Kristu, Gospodinu našem.

Molitva nad narodom

Tvoj narod, Gospodine, slavio je smrt tvoga Sina u nadi uskrsnuća s njime. Molimo te, blagoslovi ga i daj mu oproštenje i utjehu, učvrsti vjeru u vječno otkupljenje, po Kristu, Gospodinu našem.

U noći oko podneva nalik Ljubavi

Malo se pomalo gase sva svjetla. Žive boje i gibanje mnoštva oduševljenoga Isusom pokraj Galilejskoga mora ili hod znatiželjnika od sjevera do juga Palestine gube svoju snagu. Gasi se i sjaj čuda... A Krist, svemoćan i bogolik, kao da se skriva. Crte njegove osobe više ne odgovaraju tragovima koji bi dopustili da se u njemu prepozna Božji Sin. Štoviše, gubi čak i ljudski izgled. Malo nakon podneva nastaje tama. Umjesto odobravanja i molitve, čuju se pogrde, urlici upućeni prema križu. Vrijeme najgušćega mraka; podne koje je zastrlo pogled. Pomrčina ljudskosti koja postavlja u pitanje našu sliku o Bogu. Razum nema objašnjenja, tek se prelistavaju svete knjige i traži se razlog nevjerojatnomu događaju. Prošao je zemljom čineći dobro, a zemlja i čovjek mu uzvraćaju nečuvenim zlom.

Pa ipak, kada se čitaju proroštva (ne naša očekivanja i predodžbe), vidi se iznenadna iskra. Kada se urlik umirućega gasi u smrtnoj tišini, ipak se ponovno javlja glas iz procijepa pomrčine: *Uistinu, ovaj čovjek bijaše Sin Božji*. Ipak se u tome mraku događa prepoznavanje. Na nama je da unesemo svjetlo. Treba se roditi u našem pogledu. Stotnik iz Markova evanđelja imao je ljudske oči, ali je Božji Duh upalio u njemu nešto drugo. Povjerovao je.

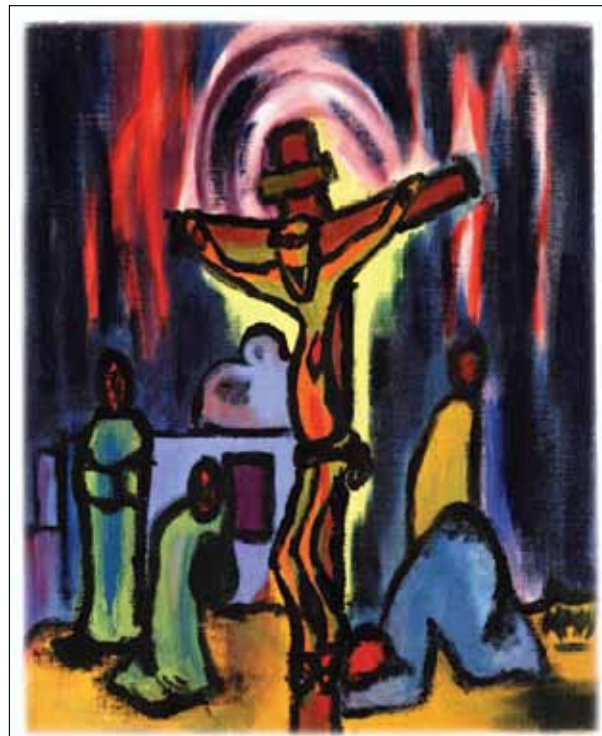
U trenutku kada mislimo da je nemoguće izgovoriti bilo kakvu riječ, da je nemoguće podići tijelo prikovano na grede smrti, vjerom se ponovno pridžemo i uspijemo progovoriti o otkriću istinskoga Kristova lika. Zahvaljujući Kristu, ne nama. Dok je bio živ često je zabranjivao da učenici govore o njemu. Trebalo je čekati tamu. Trebalo je otkloniti lažna svjetla i naših želja i ljudske samodostatnosti i vjerskih predodžbi. Trebala se spustiti noć oko podneva. U tom mraku, bez mogućnosti zabune, izranja onaj koji privlači pozornost. Sada znamo da je to upravo on – Krist-Mesija – tako različit od mnogih očekivanja. Različit od svega, a nalik jedino ljubavi.

Fulget crucis mysterium

Trpljenje u svojim mnogovrsnim oblicima pripada među najveće životne prijetnje. Krist se nije maknuo s puta, nije se sklonio pred onima koji trpe, pred bolesnima, umirućima i beznadnima... Upravo suprotno tomu. Činio je znamenja i čuda, kako bi odstranio tr-

pljenja drugih ljudi. Došao je da bi oslobodio, iscijelio i pomirio. U nasljedovanju Isusa Krista i mi trebamo ublažavati bol, koliko je u našoj moći. Današnji čovjek ulaže puno snage i novca kako bi uredio što bezbolniji život. Pa ipak, postoje trpljenje i križ s kojim se moramo suočiti. Ne volimo niti slušati o tomu.

Sjetimo se kako je Isus prije muke govorio učenicima da treba mnogo pretrpjeti i da će biti ubijen, a apostol ga je Petar odvrćao: »Ne, to se tebi ne smije dogoditi!« Isus je oštro prekorio Petra zbog njegova odvrćanja, jer mu nije bilo "na pameti što je Božje, nego što je ljudsko" (Mt 16,22-23). Postoji trpljenje s kojim nas život suočava. Nije učenik nad Učiteljem. U današnjemu slavlju slušamo i živimo najveće suprotnosti koje život donosi. Postoji trpljenje od kojega kao kršćani ne smijemo pobjeći, postoje križevi koji nisu tako očiti; često skriveni pod plaštem svakodnevice, a ipak jednako važni. Vjernost prema samima sebi, svojim obvezama i poslovima, svojim bližnjima i prema Bogu često je na kušnji križa. No, ne trebamo se bojati da ćemo time izgubiti svoj život. U trpljenju sjaji otajstvo križa i razumiju ga sa-

Tvome se križu, Gospodine, klanjamo.

mo oni koji trpe. To nam se razumijevanje mora dogoditi. Petar je to shvatio.

Dovršenost – konzumacija sreće

Veliki je petak trenutak vjerničke hrabrosti. Križ nije nestao iz kršćanstva i njegova govora o spasenju. On je znak pobjede i plijen svih koji vjeruju da smrt nema posljednju riječ. Sveti nam Pavao govori da je Bog želio spasiti svijet ludošću križa, ludošću, jer ga samo vjera prihvaća kao Božju mudrost i Božju snagu. Bio je i u prošlosti i danas predmetom poruge svima koji sebe i vlastite snage smatraju dovoljnim za izgradnju boljeg svijeta. Mi u križu gledamo novi svijet, nemjerljiv s bilo kojim ljudskim dostignućima – svijet koji se rađa iz Božjega dara, dara ljubavi koja nije čovjeka prepustila vlasti smrti. I Krist trpi ostavljenost, napuštenost, kako bi dosegao jezgru zla i grijeha, udaljenost od Boga. Ne zaboravimo svetopisamsku riječ: *Jedan za sve umrije, svi dakle umriješmo*. Večeras želimo umrijeti grijehu, da u našem životu bude prepoznatljiv Kristov život. Kristov križ daje smisao našim križevima. Ne trebamo ih tražiti, dovoljno ih je živjeti s ljubavlju. To je dar za koji molimo, to je dar kojemu se klanjamo – ne stratištu, već ljubavi. Mislim da ni pred čim nije tako lako prignuti koljena kao pred ljubavlju.

Današnji treći dio liturgije je obred pričesti koji će još snažnije pokazati kako naše zajedničko blagovanje na daru Božje prisutnosti označuje dioništvo u Kristovoj žrtvi, a ona uključuje žrtvu za sve koji nas trebaju. Isus je u trenutku svojega umiranja, prije

negoli je ispustio duh, uzvikuno: *Dovršeno je!* Gospodine, što je to dovršeno? Zar se od tvoje smrti i dalje ne čuje jauk tvojih sinova i kćeri, zar nas ne razdiere muka gladnih i obespravljenih; zar se mladi i ove večeri ne zatvaraju u beznađe, u okove droge, zar se i dalje političkim spletkama neće rušiti dostojanstvo čovjeka. Gospodine, što je to dovršeno? Ljudsko pitanje koje traži Božji odgovor, Božji dar vjere u nama da je njegovo najveće poniženje, uzdignuće i put u vječni život i njegova smrt pobjeda nad smrću.

Liturgija Velikoga petka okuplja nas oko Raspetoga. Večeras ovim slavljem po mucu Kristovoj posadašnjujemo otajstvo svoga spasenja. Svaki put kada to činimo postajemo dionici velike drame. Muka i smrt Kristova događaj su dubokoga poniženja, ali i približavanja čovjeku u njegovoj smrtnoj slabosti, njegovu grijehu. Razmatrajući njegov križni put u kojemu je osuđen, raspet na mučilištu staroga svijeta i konačno umro, prepoznajemo sami sebe, ozdravljene nedužnom ljubavlju koja pomaže, otkupljuje, liječi i obnavlja. Zbog toga trebamo prijeći od *promatranja događaja do razmatranja otajstva*, dopustiti prosvjetljenje vjerom i snagom ljubavi koja u Kristu dopire do svakoga od nas. Poljubac križu ovoga dana; dodir koljena i zemlje najljepša je ispovijed prihvaćanja dovršenosti koja se morala dogoditi, iako kao ljudi mislimo da se to ni Kristu ni nama ne smije dogoditi. *Dovršeno je!* je moguće prevesti i kao: *Darovan nam je poljubac vječnosti! Blagujete radost pobjede nad smrću...*

Ivan Šaško

ODJECI Riječi

Kristovo umiranje nije tek ugašnuće zemaljskoga ili tjelesnoga života. Njegova je smrt najradikalnije umiranje: ona je umiranje Smrti, smrt Smrti. U njemu je Smrt umrla, pobijeđena zauvijek da bi se čovjek, umirući u smrti, mogao roditi za novi život. (A. C.)

Začetnik vječnoga spasenja

uz: Heb 4,14-16; 5,7-9

Isus je Veliki svećenik koji je »prodro kroz nebesa« (Heb 4,14). On je tako jedini svećenik koji ima pristup u pravi, nerukotvoreni, nebeski Hram. Prodro je kroz »zastor smrti«. Židovi su vjerovali da je nebeski Hram stvoren prije stvaranja svijeta, a onaj jeruzalemski načinjen na njegovu sliku. U Isusu se događa pravo bogoštovlje u pravom Hramu, u prisutnosti Božjoj. S druge strane, Isus, Veliki svećenik, nije udaljen od ljudi, nego im je po svemu sličan, osim u grijehu (r. 15). Pristupiti križu, sa svojim slabostima i patnjama, znači pristupiti Kristovoj milosti i sudjelovati u njegovu bogoštovlju, u njegovu proslavljanju Oca (r. 16). Krist je potpunim predanjem postao »začetnik vječnoga spasenja« po kojemu su uslišane molitve (5,7-9), pa stoga kršćanin ostaje čvrst u vjeri (4,14).

Darko Tepert

Vazmeno bdjenje

22. ožujka 2008.

Čitanje Knjige izlaska

— Izl 14,15-15,1a

U one dane reče Gospodin Mojsiju:
»Zašto zapomažete prema meni? Recite Izraelcima da krenu na put. A ti podigni svoj štap, ispruži svoju ruku nad morem i razdijeli ga nadvoje da Izraelci mogu proći posred mora po suhu. Ja ću otvrdnuti srce Egipćana, i oni će poći za njima, a ja ću se onda proslaviti nad faraonom i njegovim ratnicima, njegovim kolima i konjanicima. Neka znaju Egipćani da sam ja Gospodin kad se proslavim nad faraonom, njegovim kolima i njegovim konjanicima.«
Anđeo Božji, koji je išao na čelu izraelskih četa, promijeni mjesto i stupi im za leđa. A i stup od oblaka pomakne se ispred njih i stade im za leđa. Smjesti se između vojske egipatske i vojske izraelske te postade onima oblak taman, a ovima rasvjetljivaše noć, tako te ne mogoše jedni drugima prići cijele noći. Mojsije je držao ruku ispruženu nad morem dok je Jahve svu noć na stranu valjao vode jakim istočnim vjetrom i more posušio. Kad su se vode razdvojile, Izraelci siđoše u more na osušeno dno, a vode

stajahu kao bedem njima nadesno i nalijevo. Egipćani: svi faraonovi konji, kola i konjanici, nagnu za njima u more, u potjeru. Za jutarnje straže pogleda Jahve iz stupa od ognja i oblaka na egipatsku vojsku i u njoj stvori zbrku. Zakoči točkove njihovih kola da su se jedva naprijed micali. »Bježimo od Izraelaca!« – poviču Egipćani, »jer Gospodin se za njih bori protiv Egipćana!«
Tada će Jahve Mojsiju: »Pruži ruku nad more da se vode vrate na Egipćane, na njihova kola i konjanike.« Mojsije pruži ruku nad more i u cik zore more se vrati u svoje korito. Kako su Egipćani, bježeći, jurili prema moru, Gospodin ih strmoglavi usred voda. Tako vode, slijevajući se natrag, potope kola, konjanike i svu vojsku faraonovu koja bijaše pošla u potjeru za Izraelcima – u more. I ne ostade od njih ni jedan jedini. A Izraelci išli suhim posred mora, vode im stale kao zid zdesna i slijeva. Tako Jahve u onaj dan izbavi Izraela iz šaka egipatskih, i vidje Izrael pomorene Egipćane na morskome žalu. Osvjedoči se Izrael i o silnoj moći koju Jahve pokaza nad Egipćanima. Narod se poboja Jahve i povjerova Gospodinu i njegovu sluzi Mojsiju.
Tada Mojsije sa sinovima Izraelovim zapjeva ovu pjesmu Gospodinu:

Prijedlozi za pjevanje

Poklik u ophodu: 518 Bogu hvala

Otpjevni psalmi:

uz 1. čitanje: 519 Pošalji Duha svojega

uz 2. čitanje: 90 Čuvaj me, Bože

uz 3. čitanje: 520 Zapjevati ću Gospodinu

uz 4. čitanje: Veličam te (psalm. tonus)

uz 5. čitanje: 150 S radošću ćete crpsti vodu

uz 6. čitanje: 91-92 Gospodine, ti imaš riječi

uz 7. čitanje: 155 Kao što košuta

Uz poslanicu: 522 Aleluja

Na poč. krsne sl.: 703 Litanije Svih Svetih

Nakon bl. krsne vode: 523 Sve vode Gospodnje

Škropljenje naroda: 224 Oče naš dobri (2. kitica)

ili: 710 S Kristom smo umrli

Prinosna: 555 Gospodin slavno uskrsnu

Pričesna: 542 Žrtvovan je Krist (ŽV 4/06.)

ili: 544-545 Na gozbu kralja Jaganjca

Otpust: 42 Idite u miru, aleluja

Završetak: 561-562 Kraljice neba

Otpjevni psalam

— Ps 118,1-2.16ab-17.22-23

Otpjev: Aleluja! Aleluja! Aleluja!

Zahvaljujte Gospodinu jer je dobar,
jer je vječna ljubav njegova!

Neka rekne dom Izraelov:

»Vječna je ljubav njegova!«

Gospodnja se uzdignu desnica,

Gospodnja se proslavi desnica!

Ne, umrijeti neću, nego živjeti

i kazivati djela Gospodnja.

Kamen koji odbaciše graditelji

postade kamen zaglavni.

Gospodnje je to djelo:

kakvo čudo u očima našim!

Rano ujutro,
još za mraka,
dodoše žene
pogledati grob.
Anđeo Gospodnji
siđe s neba
i stade pred njih...
(Ingeborgin Psaltir,
oko 1195., sj. Francuska)

Od naznačenih sedam starozavjetnih čitanja, čitaju se barem tri. Nikad se ne izostavlja čitanje iz Knjige Izlaska.

Post 1,1–2,2: Vidje Bog sve što je učinio: bijaše vrlo dobro.
Post 22, 1-18: Žrtva praoca našeg Abrahama.
Izl 14,1–15,1a: Izraelci su išli suhim posred mora.
Iz 54,5-14: U ljubavi vječnoj smilova ti se Gospodin, tvoj otkupitelj.
Iz 55,1-11: Dođite k meni i duša će vam živjeti: sklopit ću s vama savez vječan!
Bar 3,9-15.32–4,4: Hodi putem k sjaju Gospodnjem!
Ez 36, 16-17a. 18-28: Poškropit ću vas vodom čistom i dat ću vam novo srce.

Novozavjetno čitanje

Rim 6,3-11

Čitanje Poslanice svetoga Pavla apostola Rimljanima
Braćo: Koji smo god kršteni u Krista Isusa, u smrt smo njegovu kršteni. Krštenjem smo dakle zajedno s njime ukopani u smrt da kao što Krist slavom Očevom bi uskrišen od mrtvih, i mi tako hodimo u novosti života. Ako smo doista s njime srasli po sličnosti smrti njegovoj, očito ćemo sraiti i po sličnosti njegovu uskrsnuću. Ovo znamo: naš je stari čovjek zajedno s njim raspet da onemoća ovo grešno tijelo te više ne robujemo grijehu. Ta tko umre, opravdan je od grijeha. Pa ako umrijesmo s Kristom, vjerujemo da ćemo i živjeti zajedno s njime. Znamo doista: Krist uskrišen od mrtvih, više ne umire, smrt njime više ne gospoduje. Što umrije, umrije grijehu jednom zauvijek; a što živi, živi Bogu. Tako i vi: smatrajte sebe mrtvima grijehu, a živima Bogu u Kristu Isusu! Riječ Gospodnja.

Evangelje

Mt 28,1-10

Čitanje svetog Evanđelja po Mateju
Po suboti, u osvit prvoga dana u tjednu, dođe Marija Magdalena i druga Marija pogledati grob. I gle, nastade žestok potres jer anđeo Gospodnji siđe s neba, pristupi, otkotrlja kamen i sjede na nj. Lice mu bijaše kao munja, a odjeća bijela kao snijeg. Od straha pred njim zadrhtaše stražari i obamriješe. A anđeo progovori ženama: »Vi se ne bojte! Ta znam: Isusa raspetoga tražite! Nije ovdje! Uskrsnu kako reče. Hajde, vidite mjesto gdje je ležao pa podite žurno i javite njegovim učenicima da uskrsnu od mrtvih. I evo, ide pred vama u Galileju. Ondje ćete ga vidjeti. Evo, rekoh vam.« One otiđoše žurno s groba te sa strahom i velikom radošću otrčaše javiti njegovim učenicima. Kad eto im Isusa ususret! Reče im: »Zdravo!« One polete k njemu, objuče mu noge i ničice mu se poklone. Tada im Isus reče: »Ne bojte se! Idite, javite mojoj braći da pođu u Galileju! Ondje će me vidjeti!« Riječ Gospodnja.

Ne bojte se!

Stoljetnom mudrošću i živom vjerom oblikovan Vazmeni hvalospjev uči da je ovo »noć kad je Krist raskinuo okove smrti i kao pobjednik od mrtvih ustao..., noć u kojoj se nebesko sa zemaljskim, božansko s ljudskim povezuje...«. noću kojoj Krist »ništi grijehe, pere krivice, i nevinnost vraća palima, a radost tužnima..., dokida mržnju, uspostavlja slogu i svladava nasilje«. Stoga u liturgiji ove noći radosno odjekuje pobjednički *Aleluja*, a njezina veličanstvenost poručuje »Ne bojte se!«. Svjetlo pobjeđuje mrak koji skriva grješnika pred Bogom i našu vlastitu tamu. Hladnoću groba, svijeta i naših međusobnih odnosa zagrijeva plamen. Zlo nema zadnju riječ, ljubav je definitivno trijumfirala. Krist je uskrsnuo. Živ je i nas poziva na život s njime. To je *osvit prvoga dana u tjednu*, početak novoga svijeta, dijeljenje tame od svjetla.

Ujedinjena Božja obitelj

Dvije Marije dolaze na grob. Njihova je gesta plemenita i pobožna. Ostale su vezane uz svoga učitelja te mu služe i nakon smrti. Već time svjedoče snagu života i ljubavi. Vjeruju da je živ jer ne može se voljeti nekoga tko ne postoji. Ta ljubav im je otvorila oči za nebesku stvarnost, za anđela. Njegovo lice i odjeća predstavljaju slavlje, jer Uskrs je slavlje svega stvorenja. Krist je patio u Velikom tjednu, ali raj je bio u patnji od prvog grijeha sve do sada. Sve do Uskrsa Božja obitelj bila je bez jednog svoga člana. Danas je s Isusom Kristom čovjek ponovno postao stanovnik neba. Božja obitelj opet je ujedinjena i to je razlog slavlja na koje su pozvana sva Božja djeca. Zato Isus ide pred ženama u Galileju, a anđeo ih šalje ostatku učenika. Sav svijet treba sabrati u uskrsnom slavlju. Ta poruka nikoga ne može ostaviti ravnodušnim. Od nje se može *zadržati* i *obamrjeti*, ili osjetiti *strah* pred težinom zadatka, ali i *veliku radost* koja je poticaj na žurno djelovanje.

Iako je pobjeda postignuta, bitka nije završena. Krist nam je otvorio prolaz, ali svatko treba proživjeti vlastito uskrsnuće i izabrati ulazak u darovani

život. Zato Isus učenike šalje u *Galileju*, tj. u njihovu svakodnevnicu. Šalje ih nastaviti tamo gdje je on stao: propovijedati, liječiti bolesne, koračati ljudskim stazama živeći od milosti uskrsnuća i svjedočeći zajedništvo djece Božje. Evanđelist ne bilježi ni jedne riječi koju su izgovorile žene, jer se Uskrs manje naviješta riječima, a više svjedoči životom. Dokaz Uskrsa nije prazan grob, čak niti ukazanje ženama i učenicima, nego život. Znak uskrsnuća je *novi život* koji ih je zahvatio, polet koji je od poraženih učinio pobjednike, od kukavica junake, od izgubljenih slučajeva nositelje nade, od tužnih neosmišljenih života svjedoke radosne vijesti koji su spremni i život žrtvovati da bi prenijeli poruku.

Prestanak straha

U evanđeoskom izvješću o uskrsnuću dva put se ponavljaju riječi »Ne bojte se«. Anđeo govori ženama »Vi se ne bojte«, a nešto kasnije prve riječi uskrslog Krista su »Ne bojte se«. On će se tim riječima obratiti i ostalim učenicima kad dođe k njima i nađe ih skrivene. Najavljujući Kristovo rođenje anđeo

Isusa, Raspetoga, tražite? Nije ovdje. Uskrsnu kako reče!

se obraća Mariji riječima: »Ne boj se«. Pri Isusovu rođenju javlja pastirima: »Ne bojte se«. Danas istim riječima najavljuje njegovo uskrsnuće. Međutim, one imaju i svoj nastavak koji ih objašnjava, daje im težinu te određuje njihov učinak povezan s poslanjem onih kojima su upućene. Iza tih riječi slijedi: »Idite«. Anđeo pastire šalje vidjeti novorođenče u štalici. Marijama govori da pođu vidjeti grob. Anđelovo »Ne bojte se« još nije dovršeno. Strah još uvijek postoji i tek se treba uvjeriti da je bezrazložan. S druge strane, Isus jednako govori: »Idite«, ali njegovo »Ne bojte se« je dovršeno. On je jamac da nema više razloga za strah. Zato ne šalje žene da se uvjere, nago da idu i jave, naviještaju i svjedoče. Jednako govori i učenicima: »Ne bojte se«, ali i *Idite i učinite mojim učenicima sve narode*. Već ste vidjeli pa idite i recite, propovijedajte i svjedočite!

Sva čitanja ove noći imaju istu poruku: *Čovječe ne boj se!* Slika si Božja, dijete Božje, sestra i brat međusobno. Nemaš više razloga za strah ni od Boga, ni od drugoga. Ne boj se, jer ako si ti napustio Boga, nije on tebe. Ako ti ne možeš doći do njega, može on do tebe. Ako ti imaš za njega srce od kamena, on radi tebe uzima srce od mesa i dopušta da ga kopljem probodu. U kakvu god nevolju zapao, u kakvu god grijehu ogrezao, u kakvom god blatu bio, Bogu nije ispod časti doći k tebi. Zato pjevamo u hvalo-

spjevu uskrsnoj svijeći *o sretnoj krivici, o potrebnoj Adamovu grijehu, o neshvatljivoj ljubavi Božjoj koji Sina predaje da roba otkupi*. Njegovo nas predanje čini slobodnima, oslobođenima od straha. To više nije nada i neizvjesna budućnost, nego sadašnjost. Sveti Pavao poručuje da smo *u krštenju umrli grijehu, da bi uskrsnuli na novi život s Kristom*.

Idite!

Iako je liturgija Uskrsnog bdjenja sadržajno najbogatija, pa zasigurno i vremenski najdulja, tek nakon nje slijedi »najvažniji dio« koji nije zapisan u knjigama. Život svakoga od nas treba biti jedno poglavlje knjige o uskrsnuću. Uskrsna svijeća, simbol samoga Krista, donijela je plamen svjetla u tamu liturgijskoga prostora. No, tek naše brojne svijeće, na njoj zapaljene, u potpunosti su osvijetlile tamu prostora. Isus je donio svjetlo u tamu svijeta, ali tek zajedno možemo učiniti da svijet bude mjesto svjetla, života, toplote i ljepote. Krist je umro, ali i uskrsnuo te pokazao da je milosrđe jače od bezakonja, milost od grijeha, život od smrti. Zato i nama govori: »Ne bojte se!«. Idite i svjedočite radost ove noći, snagu uskrsnuća. Živite dostojno svoga krštenja i svijetlite *da ljudi vide vaša dobra djela i slave Oca vašega koji je na nebesima (Mt 5,16)*.

Slavko Šlišković

ODJECI Riječi

Vazmeno bdjenje je »Gospodinovo bdjenje«: dok je On po svome čovječstvu »usnuvši« u smrti »počivao« u grobu, njegovo je božanska i neumrla narav »bdjela«. Slaviti bdjenje ne znači tek bdjeti, nego u bdjenju uzvjerovati u Gospodinovo bdjenje nad ljudskim umiranjem i smrću. (C. A.)

Suukopani i suuskršli s Kristom

uz: Rim 6,3-11

Biti kršten u Krista Isusa, znači biti u smrt njegovu kršten (Rim 6,3). Pritom je u grčkom izvorniku prisutna i igra riječi, jer isti glagol, *baptizo*, znači i »krstiti« i »uroniti«. Vjernik se činom uranjanja u vodu krsti, ali istovremeno biva uronjen u smrt Kristovu, uronjen u Krista. Stoga je logičan sljedeći korak u apostolovu razmišljanju kad ovo uranjanje zamjenjuje »ukapanjem«, jer krštenjem smo zajedno s Kristom »ukopani u smrt« (6,4). Tako sjedinjeni s Kristom u njegovoj smrti, kršćani su s njime sjedinjeni i u uskrsnuću (6,5). Ova novost ima svoje učinke i za svagdašnji život, jer je čovjek oslobođen od ropstva grijehu i ropstva smrti (6,6). U toj slobodi mora i živjeti. To je sloboda jedinstva s Kristom.

Darko Tepert

Nedjelja uskrsnuća Gospodinova

23. ožujka 2008.

Ulazna pjesma

Lk 24,34

Doista uskrsnu Gospodin.
Njemu slava i vlast u vijeke vjekova.

Zborna molitva

Bože, ti si danas
po svojem Jedinorođencu pobijedio smrt
i nama otvorio pristup vječnom životu.
Zato slavimo blagdan njegova uskrsnuća:
obnovi nas, molimo, svojim Duhom
i daj da i mi uskrsnemo u svjetlo života.
Po Gospodinu.

Darovna molitva

Primi, Gospodine, dar što ga na dan Vazma
radosni prinosimo za žrtvu
kojom se tvoja Crkva nanovo rađa i hrani.
po Kristu, Gospodinu našem.

Pričesna pjesma

1Kor 5,7-8

Žrtvovana je pasha naša, Krist.
Zato svetkujmo s beskvasnim kruhom čistoće
i istine, aleluja.

Popričesna molitva

Bože, obnovio si svoju Crkvu vazmenim
otajstvima: štiti je trajno svojom dobrotom
i privedi k slavi uskrsnuća,
po Kristu, Gospodinu našem.

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna: 526 Aleluja! Doista uskrsnu
Gospodin
ili: 553 Uskrsnu Isus doista (1.i.4.)
Obred škropljenja:
46-47 Vidjeh vodu
Otpjevni ps.: 531 Ovo je dan
Posljednica: 538 Žrtvi uskrsnici
Prinosna: 558 Pobjedni dan slavimo (1.i.4.)
Pričesna: 542 Žrtvovan je Krist
ili: ŽV 4/06 Žrtvovan je Krist
ili: 543 Uskrsnu pastir dobri
Završetak: 561-562 Kraljice neba

Prvo čitanje

Dj 10,34a.37-43

*S njime smo zajedno jeli i pili
pošto uskrsnu od mrtvih.*

Čitanje Djela apostolskih

U one dane: Prozbora Petar i reče:
»Vi znate što se događalo po svoj Judeji,
počevši od Galileje, nakon krštenja koje je
propovijedao Ivan: kako Isusa iz Nazareta
Bog pomaza Duhom Svetim i snagom,
njega koji je, jer Bog bijaše s njime,
prošao zemljom čineći dobro i ozdravljajući
sve kojima bijaše ovladao đavao.
Mi smo svjedoci svega što on učini u zemlji
judejskoj i Jeruzalemu. I njega smakoše,
objesivši ga na drvo! Bog ga uskrisi treći
dan i dade mu da se očituje – ne svemu
narodu, nego svjedocima od Boga
predodređenima – nama koji smo s njime
zajedno jeli i pili pošto uskrsnu od mrtvih.
On nam i naloži propovijedati narodu
i svjedočiti: Ovo je onaj kojega Bog postavi
sucem živih i mrtvih! Za nj svjedoče
svi proroci: da tko god u nj vjeruje, po
imenu njegovu prima oproštenje grijeha.«
Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam

Ps 118,1-2.16-17.22-23

*Otpjev: Ovo je dan što ga učini Gospodin,
kličimo i radujmo se njemu.*

Zahvaljujte Gospodinu jer je dobar,
jer je vječna ljubav njegova!
Neka rekne dom Izraelov:
»Vječna je ljubav njegova!«

Gospodnja se uzdignu desnica,
Gospodnja se proslavi desnica!
Ne, umrijeti neću, nego živjeti
i kazivati djela Gospodnja.

Kamen koji odbaciše graditelji
postade kamen zaglavni.
Gospodnje je to djelo:
kakvo čudo u očima našim!

O noći uskrsnuća pisano je: »I noć će sjati kao dan,
i noć mi je svjetlo u radosti mojoj.«
(Đ. Seder, detalj)

Drugo čitanje

Kol 3,1-4

Tražite što je gore, gdje Krist sjedi.

Čitanje Poslanice
svetoga Pavla apostola Kološanima
Braćo! Ako ste suuskršli s Kristom, tražite
što je gore, gdje Krist sjedi zdesna Bogu!
Za onim gore težite, ne za zemaljskim!
Ta umrijeste i život je vaš skriven s Kristom
u Bogu! Kad se pojavi Krist, život vaš,
tada ćete se i vi s njime pojaviti u slavi.
Riječ Gospodnja.

Pjesma prije evanđelja

1Kor 5,7b-8a

Žrtvovan je Krist, Pasha naša!
Zato svetkujmo u Gospodinu!

Evanđelje

Iv 20,1-9

Trebalo je da Isus ustane od mrtvih.

Čitanje svetog Evanđelja po Ivanu
Prvog dana u tjednu rano ujutro, još za
mraka, dođe Marija Magdalena na grob
i opazi da je kamen s groba dignut. Otrči
stoga i dođe k Šimunu Petru i drugom
učeniku, kojega je Isus ljubio, pa im reče:
»Uzeše Gospodina iz groba
i ne znamo gdje ga staviše.«

Uputiše se onda Petar i onaj drugi učenik
i dođoše na grob. Trčahu obojica zajedno,
ali onaj drugi učenik prestignu Petra i stiže
prvi na grob. Sagne se i opazi poboje gdje
leže, ali ne uđe. Uto dođe i Šimun Petar
koji je išao za njim i uđe u grob. Ugleda
poboje gdje leže i ubrus koji bijaše na glavi
Isusovoj, ali nije bio uz poboje,
nego napose svijen na jednome mjestu.
Tada uđe i onaj drugi učenik
koji prvi stiže na grob i vidje i povjerova.
Jer oni još ne upознаše Pisma
da Isus treba da ustane od mrtvih.
Riječ Gospodnja.

Molitva vjernika

Bogu Ocu Svemogućemu, koji je svoga Sina
od mrtvih uskrisio a nama darovao novi život,
utecimo se iskrenom prošnjom, zajedno moleći:

Bože, izvore života, usliši nas.

1. Pomozi svojoj Crkvi da, obnovljena vazmenim
slavljem, naviješta svijetu radost uskrsnuća
te svim ljudima donosi nadu u novi život,
molimo te.
2. Probudi u svim ljudima zahvalnost za dar
života i nadahni ih da u tome daru prepoznaju
ljubav kojom ih neprestano ljubiš, molimo te.
3. Okrijepi snagom Duha Svetoga svoje vjernike
da zdušno žive ljubav kojom nas je Krist ljubio,
te tako izgrađuju novi svijet, molimo te.
4. Sve nas koji smo po krštenju umrli starome
životu prati svojom milošću da vjerno hodimo
u svjetlu Krista Uskrsloga te jednom budemo
dostojni vječne slave s njim, molimo te.
5. Sve umiruće obdari čvrstom nadom
u uskrsnuće, a preminulu braću i sestre
obasjaj svjetlom vječnoga života, molimo te.

Vjekovječni Bože, ti si svoga Sina iz smrti i tame
gropa podigao u vječni život. Okrijepi nas svojom
milošću da vjerno nasljedujemo put njegova
evanđelja te iz dana u dan uranjamo u novost
života koju si nam darovao po njegovu uskrsnuću.
To te molimo po istom Kristu Gospodinu našem.

Isus između položenosti i uzdignuća

Prvog dana u tjednu rano ujutro, još za mraka, dođe Marija Magdalena na grob... Tako započinje evanđeosko izvješće o Isusovu uskrsnuću. Prvi dan, jutro, mrak i grob važne su slike koje nam produbljuju istinu o uskrsnuću.

Mrak i grob oslikavaju zbiljnost smrti. Isus je položen u grob, u tamu. Grob, prema značenju riječi u novozavjetnome izvorniku (grč. *mnemeion*, lat. *monumentum*) trebao je biti jedino mjesto spomena na jedan prekinuti život. Grob je bio mjesto čuvanja uspomene na ono što je bilo, na prekinuto, na prošlo. Na grobni je otvor navaljen kamen. Sve je trebalo završiti ondje. Ostala je samo uspomena koju čuva grob (*monumentum*). Isus više nije stvarnost. Navaljeni kamen ostavlja Isusovo tijelo u tami, u sjećanju. Žene dolaze na to mjesto spomena. Žele ponovno zaviriti u tamu, u grob, sa sjećanjem na Svjetlo koje je nekad živjelo.

U tu zbiljnost smrti, narisane slikom tame i groba, evanđelist na gotovo neprimjetan način unosi svjetlo nade. Bilježi nam da Marija Magdalena dolazi na grob *prvog dana u tjednu, rano ujutro*. Tim nas izrazima uvodi u novost Isusova postojanja. Kamenu koji u tami skriva Isusovo tijelo, suprotstavlja jutarnje svjetlo. Grobna je tama rasvijetljena Očevim svjetlom, novim prvim danom, novim jutrom, novim stvaranjem. Prvi dan i jutro govore nam o novosti. Grobni je kamen odvaljen, dignut. On više ne čuva uspomenu na Isusa. Grobni je kamen sada uspomena na neuspjeh ljudske moći nad Isusom i na čovjekovo nerazumijevanje Isusa. Isus više nije pod uspoménom. On živi. Ne spoznaje ga se iz uspomena, nego iz vjere koja je kadra prepoznati ga u novosti koju živi. Vjera u Krista Uskrsloga nije čuvanje uspomene na njega i njegov život, na njegove riječi i djela, nego gajenje *sigurnosti* da on jest, da živi, da je u novosti života, premda nevidljiv i ne-shvatljiv.

Zaokupljenost grobom

Odvaljeni kamen s Isusova groba govori o novoj zbiljnosti Isusa. No, taj odvaljeni kamen nije bio dostatan da sjećanje na Isusa odmah preraste u vjeru u uskrsnuće. Kod žena koje dolaze na grob i kod prvih učenika javlja se strah, sumnja. Bilo je potrebno 'odvaliti kamen' i s njihovih uspomena ispod kojih je Isus ostao pokopan, zatvoren u usko osobno shvaćanje, doživljavan kao pravednik, učitelj, čudotvorac... Isus je ostao u 'povojima i plahtama' njihovih ljudskih očekivanja i osobnih potreba. Zato je Marija Magdalena zaokupljena pitanjem i brigom: »Uzeše Gospodina iz Groba i ne znam gdje ga stavīše.« Za nju je Isus beživotan, *položen* negdje drugdje. Nije živ. Živi samo njezina uspomena na njega.

Ne čudi što u evanđelju susrećemo ljude, 'pobožne', koji su zaokupljeni samo mrtvim Isusovim tijelom i njegovim grobom. Josip iz Arimateje daruje novi grob, a pobožne žene bijahu zaokupljene Isusovim tijelom: povijaju ga u plahte i trećega dana, prvoga u tjednu, dolaze ga još jednom pomazati. Ne očekuju ništa više. S Isusovom smrću umrla je i njihova nada da je on Mesija, da je on onaj koji ima osloboditi svoj narod.

Ne prepoznaje li se takav stav Josipa iz Arimateje i pobožnih žena još i danas u kršćanskome iskustvu? Pogledamo li svoje površno doživljavanje liturgije Velikoga tjedna, običaje koji su veza-

ni uz te dane, pa i svoju 'pobožnost', lako ćemo zamijetiti da su mnogi od tih običaja i oblika pobožnosti zaokupljeni Isusovom mukom i križem, grobom, te da se zaustavljaju na Isusovu grobu. Pobožnosti vezane za uskrsnuće gotovo da i nema. Isusa doživljavamo i razumijevamo samo iz 'sjećanja' na njegove riječi, na njegova čudesa, na njegov križ i grob. No, njegove riječi *ne žive* u nama. Zato je i za nas Isus *položen* negdje, možda na križ, na dragu sliku, u prikaz groba, u svetohranište, u neki posebni oblik molitve, negdje gdje možemo doći, pokloniti mu se i obnoviti svoju uspomenu na njega. On kao da ne živi na nov način *u nama*, kao da nije *s nama*. Kao da je još uvijek *položen*, ostavljen *negdje* našem dolasku i činima pobožnosti. Možda još nije odvaljen kamen s naših 'uspomena' i s naših očekivanja.

Gledati i vjerovati

Novost Isusova načina postojanja i novost njegova zajedništva s ljudima evanđelist Ivan oslikava dvama različitim glagolima koji izražavaju stvarnost gledanja. Marija Magdalena, koja prva dolazi na grob, *vidi* (grč. *blepo*) odvaljeni kamen. Njezino se gledanje zaustavlja na znaku, na oku vidljivome. Takvo gledanje postaje zaprekom za istinsko zajedništvo s Uskrsnim.

Evanđelist bilježi i drukčije gledanje, gledanje očima srca koje izrasta iz povjerenja i vodi k vjeri. Nakon Petra u grob uđe »i onaj drugi učenik... i *vidje* (grč. *horao*) i povjeroja«. Pred njegovim je oči-

ma isti znak kao i pred Marijom Magdalenom. No, on, *drugi učenik*, taj isti znak gleda kroz riječi koje je Isus zborio i kroz obećanje koje je dao. To je, u Ivanovim spisima, gledanje koje je uvijek vezano s vjerom. Gledanje koje je prosvijetljeno povjerenjem i koje vodi u dublje iskustvo vjere. Zato učenik u svome gledanju ide korak naprijed: Učiteljeve riječi koje je nosio u srcu bistrice njegovo gledanje i njegovu sumnju. Vidjeti dalje od znaka, od vidljivoga, gledati očima srca – to je *novi početak* vjere.

Isus više nije *položen*. Vjerni učenik ne traži Isusovo položeno tijelo. Gledajući očima vjere on spoznaje da je Isus *uzdignut*. Tako novozavjetni pisci opisuju zbiljnost uskrsnuća: Otac je svoga Sina *uzdigao* (grč. *egeiro*), podigao iz položenosti koja je plod čovjekova grijeha i moći. On više nije *položen*. On je *uzdignut*, živ na nov način.

Potrebno je očima srca vidjeti Isusa, Uzdignutoga iz uspomena u koje smo ga položili. Vjerom prihvaćamo da je uzdignut iz groba. No, možda još nije uzdignut iz naših zamišljaja i pobožnosti u kojima ga čuvamo – još uvijek *položena*, da bio dohvatljiv i bliz našim potrebama. Kad bude uzdignut iz tih kutaka, kad i s toga groba (*monumentum*) bude odvaljen kamen, bit će to početak novoga gledanja i početak osobne vjere u uskrsnuće. Tada ćemo ga spoznavati kao Onoga koji živi, koji jest, zajedno s nama. Kao Uvijek-Prisutni i Navijek-Živi.

Ante Crnčević

ODJECI Riječi

Otajstvo Vazma Božje je djelo 'obnove' svijeta. Do tada je obnova čovjeka bila shvaćana kao povratak na prvotno, iskonsko (*renovatio in pristinum*), a sada Bog obnavlja čovjeka uvodeći ga u sasvim novo, u savršenije (*renovatio in melius*). (R. C.)

Tražiti ono što je gore

uz: Kol 3,1-4

Krštenik po krštenju živi novim životom. Po krštenju smo suuskrsnuli s Kristom. Uskrsli je već i proslavljeni Krist, kako nam govori aluzija na Ps 110,1: »Krist sjedi zdesna Bogu«. Stoga je i razumljivo da treba tražiti »što je gore«. Kršćani će se pojaviti (r. 4), njihov je život već skriven s Kristom u Bogu (r. 3), tj. kao oni koji su već »gore«. Riječ je o pojavku onoga što već jest. Stoga bi shema morala glasiti: »već« – »još tek«. Budućnost stoji pod vidom sadašnjosti; sadašnjost određuje što će budućnost još tek otkriti; budućnost je epifanija sadašnjosti. Prednost toga shvaćanja jest da je eshatologija oslobođena iščekivanja skorog Kristova dolaska. Zato i imamo tu prostorno orijentiranu shemu tako jako istaknutu.

Mario Cifrak

Druga vazmena nedjelja

30. ožujka 2008.

Ulazna pjesma

1Pt 2,2

Kao novorođenčad žudite
za duhovnim, nepatvorenim mlijekom,
da po njemu uzrastete u spasenje, aleluja.

Zborna molitva

Bože vječnog milosrđa,
svake godine vazmenim slavljem užiješ vjeru
svoga svetog naroda. Umnoži u nama milost
da sve dublje shvaćamo što je krst koji nas je
oprao, što je duh koji nas je nanovo rodio,
što je krv koja nas je otkupila.
Po Gospodinu.

Darovna molitva

Primi, molimo, Gospodine, prinos svojih
vjernika. Oni su se priznanjem vjere
i krštenjem nanovo rodili: daj da postignu
vječno blaženstvo,
po Kristu, Gospodinu našem.

Pričesna pjesma

Iv 20,27

Prinesi ruku i opipaj gdje bijahu čavli
i ne budi nevjeran nego vjeran, aleluja.

Popričesna molitva

Svemogući bože, daj da pričest vazmenog
otajstva trajno djeluje u našoj duši,
po Kristu, Gospodinu našem.

Prijedlozi za pjevanje

Ulaz:	556	Krist iz groba ustade
Otpjevni ps.:	527	Zahvaljujte Gospodinu
Prinosna:	238	Dan Gospodnji
Pričesna:	542	Prinesi ruku
ili:	200	O kruše živi, milosni
Završetak:	XIX	Radujte se, kršćani

Prvo čitanje

Dj 2,42-47

Čitanje Djela apostolskih
Braća bijahu postojana u nauku apostolskom,
u zajedništvu, lomljenju kruha i molitvama.
Strahopoštovanje obuzimaše svaku dušu:
apostoli su činili mnoga čudesa i znamenja.
Svi koji prigriše vjeru bijahu združeni i sve im
bijaše zajedničko. Sva bi imanja i dobra prodali
i porazdijelili svima kako bi tko trebao. Svaki
bi dan jednodušno i postojano hrlili u Hram,
u kućama bi lomili kruh te u radosti i prosto-
dušnosti srca zajednički uzimali hranu hvaleći
Boga i uživajući naklonost svega naroda. Gos-
podin je pak danomice zajednici pridruživao
spasenike.
Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam

Ps 118,2-4.22-24

Otpjev: Zahvaljujte Gospodinu jer je dobar,
jer je vječna ljubav njegova.

Neka rekne dom Izraelov:
»Vječna je ljubav njegova!«
Neka rekne dom Aronov:
»Vječna je ljubav njegova!«
Svi koji se Gospodina boje neka reknu:
»Vječna je ljubav njegova!«
Kamen koji odbaciše graditelji
postade kamen zaglavni.
Gospodnje je to djelo:
kakvo čudo u očima našim!
Ovo je dan što ga učini Gospodin:
kličimo i radujmo se njemu!

Drugo čitanje

1Pt 1,3-9

Čitanje Prve poslanice
svetoga Petra apostola
Blagoslovljen Bog i Otac
Gospodina našega Isusa Krista
koji nas po velikom milosrđu svojemu
uskrnućem Isusa Krista od mrtvih nanovo
rodi za životnu nadu, za baštinu neraspad-
ljivu, neokaljanu i neuvelu, pohranjenu na
nebesima za vas, vas koje snaga Božja po vjeri

Blaženi koji ne vidješe, a vjeruju.
(Hunterov Psaltir, Engleska, oko 1170.)

čuva za spasenje, spremno da se objavi u posljednje vrijeme.

Zbog toga se radujte, makar se sada možda trebalo malo i žalostiti zbog različitih kušnja: da prokušanost vaše vjere – dragocjenija od propadljivog zlata, koje se ipak u vatri kuša – stekne hvalu, slavu i čast o objavljenju Isusa Krista. Njega vi ljubite iako ga ne vidjeste; u njega, iako ga još ne gledate, vjerujete te klikćete od radosti neizrecive i proslavljene što postigoste svrhu svoje vjere: spasenje duša.

Riječ Gospodnja.

Evangelje

Iv 20,19-31

Čitanje svetog Evanđelja po Ivanu

Kad bi uvečer onoga istog dana, prvog u tjednu, dok su učenici u strahu od Židova bili zatvorili vrata, dođe Isus, stane u sredinu i reče im:

»Mir vama!« To rekavši, pokaza im svoje ruke i bok. I obradovaše se učenici vidjevši Gospodina. Isus im stoga ponovno reče: »Mir vama! Kao što mene posla Otac i ja šaljem vas.«

To rekavši, dahne u njih i kaže im: »Primate Duha Svetoga. Kojima otpustite grijeh, otpuštaju im se; kojima zadržite, zadržani su im.«

Ali Toma zvani Blizanac, jedan od dvanaestorice, ne bijaše s njima kad dođe Isus. Govorili su mu dakle drugi učenici: »Vidjeli smo Gospodina!« On im odvrati: »Ako ne vidim na njegovim rukama biljeg čavala i ne stavim svoj prst u mjesto čavala, ako ne stavim svoju ruku u njegov bok, neću vjerovati.«

I nakon osam dana bijahu njegovi učenici opet unutra, a s njima i Toma. Vrata bijahu zatvorena, a Isus dođe, stade u sredinu i reče: »Mir vama!« Zatim će Tomi: »Prinesi prst ovamo i pogledaj mi ruke! Prinesi ruku i stavi je u moj bok i ne budi nevjeran nego vjeran.« Odgovori mu Toma: »Gospodin moj i Bog moj!« Reče mu Isus: »Budući da si me vidio, povjerovao si. Blaženi koji ne vidješe, a vjeruju!«

Isus je pred svojim učenicima učinio i mnoga druga znamenja koja nisu zapisana u ovoj knjizi. A ova su zapisana da vjerujete: Isus je Krist, Sin Božji, i da vjerujući imate život u imenu njegovu. Riječ Gospodnja.

Molitva vjernika

Okupljeni u ovaj dan, kojim proslavljamo Kristovo uskrsnuće, pouzdanom se molitvom utecimo nebeskome Ocu proseći dar čiste i sigurne vjere. Molimo zajedno: *Ojači nam vjeru, Gospodine!*

1. Za Crkvu, zajednicu tvojih vjernika: rasvijetli je svjetlom Duha Svetoga da uvijek umije prepoznati Kristovu prisutnost i vjerno živjeti novost koju nam je on po uskrsnuću darovao, molimo te.
2. Za pastire Crkve, papu Benedikta, biskupe i sve svećenike: čuvaj ih u vjernosti poslanju koje si im udijelio i budi im svjetlo u njihovoj službi naviještanja, molimo te.
3. Za sve tvoje vjernike: potiči ih da u zajedništvu nedjeljne euharistije razvijaju primljene darove milosti te budu odgovorni članovi svoje zajednice, molimo te.
4. Za nas ovdje sabrane: izliječi nas od naših sumnja i obnovi u nama snagu i milost pouzdanja u tebe te čvrsto vjerujemo riječima Kristova evanđelja, molimo te.
5. Za preminule u vjeri i nadi uskrsnuća: primi ih u zajedništvo svojih izabranika i obdari ih puninom radosti života vječnoga, molimo te.

Svemogući Bože, ti si u svome Sinu nadvladao moć smrti i nama darovao novi život. Prati naš životni hod svjetlom svoga Duha da trenutci sumnje i životnih iskušenja ne nadjačaju vjeru i pouzdanje u tebe. To te molimo po Kristu Gospodinu našem.

Tomina nevjera i Kristov »ključ« spasenja

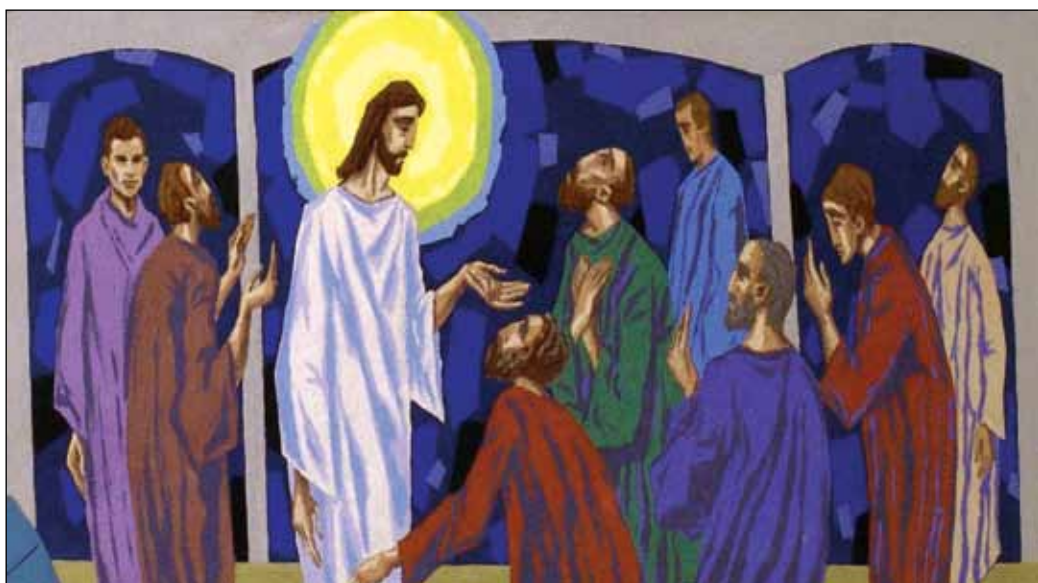
Vjerojatno nas pomalo iznenađuje i začuđuje činjenica da sva četiri evanđeoska izvješća o Kristovu uskrснуću i njegovim ukazanjima donose sumnju i nevjeru apostola i učenika. Na vijest o praznome grobu i o živome Kristu javljaju se sumnja i nevjerica. Apostolima nije dovoljno svjedočanstvo žena koje vidjehu prazan grob. Nije im dovoljno ni svjedočanstvo dvojice učenika kojima se Uskrsli ukazuje na putu: »Ni njima ne povjerovаше« (Mk 16,13), kaže evanđelist Marko. »Njima se te riječi pričinіše kao tlapnja, te im ne povjerovahu« (Lk 24, 11); »A neki posumnjaše« (Mt 28,17), bilježi Matej. Iz navedenih tekstova moglo bi se slobodno zaključiti da su svi apostoli i učenici bili na neki način sumnjičavi i nevjerni. No, osoba u kojoj dolaze do izražaja sumnja i nevjera svih apostola i učenika jest apostol Toma, 'nevjerni Toma': »Ako ne vidim..., ne ću vjerovati« (Iv 20,25).

Onoga istoga dana, prvoga u tjednu, dok učenici bijahu zatvorili vrata, dođe Isus među njih i reče im: »Mir vama!« (Đ. Seder, 1986., crkva Uznesenja Marijina, Kreševo, detalj)

Tomino pitanje – – priznanje vlastitih granica

Za apostola Tomu, a i za svakoga pobožnog Židova, pitanje posredništva ključno je pitanje još za Kristova zemaljskog života: »A kamo ja odlazim, znate put. Reče mu Toma: 'Gospodine, ne znamo kamo odlaziš. Kako onda možemo put znati?' Odgovori mu Isus: 'Ja sam Put i Istina i Život: nitko ne dolazi Ocu osim po meni. Da ste upoznali mene, i Oca biste moga upoznali. Od sada ga i poznajete i vidjeli ste ga.'« (Iv 14, 4-7).

U skladu s cjelokupnom starozavjetnom teologijom Toma je svjestan da se čovjek svojim silama ne može uzdići prema Bogu. Štoviše, to mu je uzlaženje zabranjeno. Stoga čovjeka može k Bogu dovesti samo poseban posrednik – Mesija. Mogli bismo reći da se u tome krije važnost Tomine pobožnosti, pobožnosti kao priznanja vlastitih granica i svijesti o nemogućnosti da svojim silama dospije do Boga. Tako je Tomino pitanje zapravo važan vid vjere, ukoliko u vjeri ne slavimo svoje uspinjanje Bogu, već prihvaćamo i predajemo se Božjem dolasku k nama, njegovu posredovanju u Isusu Kristu.

Tomina nevjera – – nesposobnost za neznatno

Tomina nevjera ne proizlazi iz toga pitanja, nego iz neprihvatanja da je istinski posrednik prema Bogu upravo taj *raspeti* Isus Krist. Vjerojatno je Toma, uostalom kao i drugi apostoli, očekivao da će posrednik između Boga i čovjeka ipak biti drukčiji, obavijen političkom moću, snažan i nepobjediv. Doduše, i Toma je, kao i Petar, bio spreman umrijeti za Gospodina: »Nato Toma zvani Blizanac reče suučenicima: 'Hajdemo i mi da umremo s njime!'« (Iv 11,16) Da, bio je spreman umrijeti za Krista, ali nesproman prihvatiti da Krist mora umrijeti za njega. Činjenica raskolnoga, poraženoga i pokopanoga Mesije bila je previše za njega, preveliki skandal. Sanjao je o uzvišenijem i lakšem putu, o posredovanju prema Bogu. Nakon Kristove smrti Toma se možda bio odlučio povući ponovno u svoju svakodnevnicu. Njegovi snovi o posredniku između Boga i čovjeka bili su zauvijek raspršeni. Preostalo mu je još samo iščekivanje Boga i vježbanje u sumnji prema svim posrednicima i posredovanjima između Boga i čovjeka. Ne primjećujemo li u takvom Tomi nas same, postmodernoga čovjeka, neumorno ga u sumnji, a umornoga od predanja?

Tomina vjera – – prijam Kristova ključa spasenja

Tom nevjernom Tomi stiže vijest o Kristovu uskrsnuću. Tomu ne uznemiruje toliko činjenica da je njegov ljubljani Učitelj uskrsnuo, nego da je *raspeti i umrli* Krist uskrsnuo, da se spasenje dogodilo i događa na način poniženja i smrti. Na to upućuju i njegove riječi: »Ako ne vidim na njegovim rukama biljeg čavala i ne stavim svoj prst u mjesto čavala, ako ne stavim svoju ruku u njegov bok, ne ću vjerovati« (Iv 20,25). Isus Krist Tomi pokazuje svoje probodene ruke i bok. Na mnogim slikama Kristovo pokazivanje ruku i boka umjetnici predstavljaju kao ključanicu, a Kristovo tijelo kao vrata. Time se izvrsno želi ukazati na ono što Tomu muči i ono što on na kraju prihvaća: taj izrugivani, poniženi, raspeti, mrtvi i uskrsli Isus iz Nazareta jest *ključ* spasenja. Po njemu se otvaraju vrata spasa, odnosno on sam jest ta vrata spasenja (Iv 10, 9), on je »Gospodin moj i Bog moj« (Iv 20,28). Krist završava svoj susret s Tomom: »Budući da si me vidio, povjerovao si. Blaženi koji ne vidješe, a vjeruju!« (Iv 20,29) Blaženi su upravo oni koji ne traže posebna čuda, nešto uzvišeno, već koji u Kristovim ranama prepoznaju Božju ljubav prema čovjeku. Božja se uzvišenost sastoji u predanju za drugoga.

Ivica Raguž

ODJECI Riječi

Isus dolazi k okupljenim učenicima. Toma je izvan kuće, izvan zajednice, sâm; sumnja i traga. Tek po povratku u zajednicu učenika prepoznaje Učitelja, Uskrsloga. Vjera se nalazi i živi u zajednici onih koji vjeruju, Crkvi, okupljenoj svakoga »prvoga dana u tjednu«.

Nanovo rođeni

uz: 1Pt 1,3-9

Bog nas »nanovo rodi« (1Pt 1,3). Riječ je o krštenju. »Ponovno rođenje« događa se po riječi Boga koji živi i ostaje (usp. 1Pt 1,23). Novo rođenje mora donijeti novi život. On je vidljiv u ljubavi, ljubavi koju ne poznaje »stari« čovjek, nego samo »novostvoreni«. Život proizlazi iz riječi Božje koja ima stvarateljsku moć. Krštenje je molitva za dobru savjest koju upravljamo Bogu (usp. 1Pt 3,21). Sakrament se vrši kao kupanje u čistoj vodi i slavi molitvom za oprostjenje grijeha. Ponovno rođenje nije prirodna promjena čovjeka. Ponovno rođeni čovjek ostaje u vjeri (1Pt 1,5) i u nadi (1Pt 1,3; 3,15). Bog djeluje u čovjeku po njegovoj vjeri. Kao cilj novoga rođenja se spominje životna nada, a u njoj su sadržani baština i spasenje.

Mario Cifrak

Treća vazmena nedjelja

6. travnja 2008.

Prvo čitanje

Dj 2,14.22-33

Čitanje Djela apostolskih

Na dan Pedesetnice ustade Petar zajedno s jedanaesticom, podiže glas i prozbori: »Židovi i svi što boravite u Jeruzalemu, ovo znajte i riječi mi poslušajte: Isusa Nazarećanina, čovjeka kojega Bog pred vama potvrdi silnim djelima, čudesima i znamenjima koja, kao što znate, po njemu učini među vama – njega, predana po odlučenu naumu i promislu Božjem, po rukama bezakonika razapeste i pogubiste. Ali Bog ga uskrisi oslobodivši ga grozote smrti jer ne bijaše moguće da ona njime ovlada. David doista za nj kaže:

’Gospodin mi je svagda pred očima jer mi je zdesna da ne posrnem. Stog mi se raduje srce i kliče jezik, pa i tijelo mi spokojno počiva. Jer mi nećeš ostaviti dušu u podzemlju ni dati da pravednik tvoj truleži ugleda. Pokazat ćeš mi stazu života, ispuniti me radošću lica svoga.’

Braćo, dopustite da vam otvoreno kažem: praotac je David umro, pokopan je i eno mu među nama groba sve do današnjeg dana. Ali kako je bio prorok i znao da mu se zakletvom zakle Bog plod utrobe njegove posaditi na prijestolje njegovo, unaprijed je vidio i navijestio uskrsnuće Kristovo: Nije ostavljen u podzemlju niti mu tijelo truleži ugleda.

Toga Isusa uskrisi Bog! Svi smo mi tomu svjedoci. Desnicom dakle Božjom uzvišen, primio je od Oca obećanje, Duha Svetoga, i izlio ga kako i sami gledate i slušate.«

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam

Ps 16,1-2a.5,7-11

Otpjev: Pokaži mi, Gospodine, stazu života!

Čuvaj me, Bože, jer se tebi utječem. Gospodinu rekoh: »Ti si moj gospodar.« Gospodin mi je baština i čaša: ti u ruci držiš moju sudbinu.

Blagoslivljam Gospodina koji me svjetuje te me i noću srce opominje.

Gospodin mi je svagda pred očima jer mi je zdesna da ne posrnem.

Stog mi se raduje srce i kliče duša, pa i tijelo mi spokojno počiva. Jer mi nećeš ostaviti dušu u podzemlju ni dati da pravednik tvoj truleži ugleda.

Drugo čitanje

1Pt 1,17-21

Čitanje Prve poslanice svetoga Petra apostola

Ljubljeni: Ako Ocem nazivate njega koji nepristrano svakoga po djelu sudi, vrijeme svoga proputovanja proživite u bogobojažnosti. Ta znate da od svog ispraznog načina života, što vam ga oci namriješe, niste otkupljeni nečim raspadljivim, srebrom ili zlatom, nego dragocjenom krvlju Krista, Jaganjca nevina i bez mane. On bijaše dođue predviđen prije postanka svijeta, ali se očitova na kraju vremenâ radi vas koji po njemu vjerujete u Boga koji ga uskrisi od mrtvih te mu dade slavu da vjera vaša i nada bude u Bogu.

Riječ Gospodnja.

Zborna molitva

Bože, nek se tvoj narod vazda raduje što si mu obnovio mladost duha. Vratio si mu dostojanstvo svojih sinova i kćeri: utvrdi ga u nadi da će uskrsnuti. Po Gospodinu.

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna:	108	Kliči Bogu (ili 131)
Otpjevni ps.:	90	Čuvaj me, Bože
Prinosna:	239-240	Danas Isus
Pričesna:	542	Prepoznaše učenici
ili:	557	Pjevaj hvale, Magdaleno
Završetak:	559	Nek mine, Majko

Prepoznaše ga u lomljenju kruha.
(A. Felger, Kapela klinike u Heidenheimu, Njemačka)

Evandjelje

Lk 24,13-35

Čitanje svetog Evandjelja po Luki

Onog istog dana – prvog u tjednu – dvojica Isusovih učenika putovala su u selo koje se zove Emaus, udaljeno od Jeruzalema šezdeset stadija. Razgovarahu međusobno o svemu što se dogodilo. I dok su tako razgovarali i raspravljali, približi im se Isus i pođe s njima. Ali prepoznati ga – bijaše uskraćeno njihovim očima. On ih upita: »Što to putem pretresate među sobom?« Oni se snuždeni zaustave te mu jedan od njih, imenom Kleofa, odgovori: »Zar si ti jedini stranac u Jeruzalemu te ne znaš što se u njemu dogodilo ovih dana?« A on će: »Što to?« Odgovore mu: »Pa ono s Isusom Nazarećaninom, koji bijaše prorok – silan na djelu i na riječi pred Bogom i svim narodom: kako su ga glavari svećenički i vijećnici naši predali da bude osuđen na smrt te ga razapeli. A mi se nadasmo da je on onaj koji ima otkupiti Izraela. Ali osim svega toga ovo je već treći dan što se to dogodilo. A zbuniše nas i žene neke od naših: u praskozorje bijahu na grobu, ali nisu našle njegova tijela pa dođoše te rekoše da su im se ukazali anđeli koji su rekli da je on živ. Odoše nato i neki naši na grob i nađoše kako žene rekoše, ali njega ne vidješe.« A on će im: »O bezumni i srca spora da vjerujete što god su proroci navijestili! Nije li trebalo da Krist sve to pretrpi te uđe u svoju slavu?« Počevši tada od Mojsija i svih proroka, protumači im što u svim Pismima ima o njemu. Uto se približe selu kamo su išli, a on kao da htjede dalje. No oni navaljivahu: »Ostani s nama jer zamalo će večer i dan je na izmaku!« I uniđe da ostane s njima. Dok bijaše s njima za stolom, uze kruh, izreče blagoslov, razlomi te im davaše. Uto im se otvore oči te ga prepoznaše, a on im iščeznu s očiju. Tada rekoše jedan drugome: »Nije li gorjelo srce u nama dok nam je putem govorio, dok nam je otkrivao Pisma?« U isti se čas digoše i vratiše u Jeruzalem. Nađoše okupljenu jedanaesticu i one koji bijahu s njima. Oni im rekoše: »Doista uskrsnu Gospodin i ukaže se Šimunu!« Nato oni pripovjede ono s puta i kako ga prepoznaše u lomljenju kruha. Riječ Gospodnja.

Molitva vjernika

Braćo i sestre, Krist Gospodin svojim je uskrsnućem obnovio naš život i otvorio nam put vječnoga spasenja. Molimo ga danas milost da ga umijemo spoznati kao suputnika na našem životnom putu i kličimo zajedno:

Ostani s nama, Gospodine!

1. Za Crkvu koja je na putu kroz svijet: obnovi je u vjeri kako bi svi ljudi mogli na njezinu licu prepoznati radost susreta s tobom, Uskrsim, molimo te.
2. Za pastire i učitelje tvoga svetog naroda: pomози im da u zajednici vjernika trajno potiču radosnu nadu u tvoj konačni dolazak, molimo te.
3. Za kršćane koji se udaljiše s tvoga puta: otvori im oči vjere i razari srca da prepoznaju tvoju blizinu i osjete snagu tvoje ljubavi, molimo te.
4. Za nas okupljene pred tobom: neka nas današnje blagovanje tvoje riječi i tvoga tijela obnovi u vjeri i osnaži da i sami budemo kruh koji se lomi za život svijeta, molimo te.
5. Za braću i sestre koji pođoše s ovoga svijeta: njihovo zemno hodočašće okruni zajedništvom među svojim svetima, molimo te.

Gospodine Isuse Kriste, molimo tvoju blagost: rasvijetli tamu našega životnog lutanja i povedi nas putem spasenja. Koji živiš.

Suputništvo s Kristom

Dvojica učenika, odlazeći iz Jeruzalema prema Emausu, »razgovarahu međusobno o svemu što se dogodilo«. Pokušavaju razumjeti. Zaokupljeni su svime što su doživjeli. U toj svojoj zaokupljenosti nisu prepoznali Isusa koji im se približio. Iz odgovora na njegovo pitanje pokazuju da su u sve upućeni i čude se njegovoj neupućenosti. Prije svega dobro poznaju Pismo. U svoje znanje, vlastitu interpretaciju Pisma i događaja polagali su veliku nadu. Sada su snuždeni, razočarani. Njihove se nade nisu ostvarile.

Prepoznati Isusa

Kleofa i njegov suputnik kao da su naši suvremenici. I mi smo dobro informirani o svemu. Kad se nešto dogodi, iznosimo činjenice, interpretiramo i diskutiramo. Puni smo informacija, a siromašni smislom. Mnogi od nas poznaju i Pismo. Čitamo ga polazeći od vlastitih očekivanja. Očima koje gledaju, a ne vide. Očima koje žele vidjeti samo ono što se njima čini prihvatljivim i razumljivim.

A gdje je Isus? Isus je i danas naš suputnik. Hoda s nama. No, mi više pažnje posvećujemo drugim interpretacijama stvarnosti koje nam se čine važnijim i opipljivim. Čak i o njemu, o njegovom životu i djelovanju, imamo mišljenje koje se temelji na našim vlastitim očekivanjima. Ona su ponekad tako velika i čini nam se da moraju biti ispunjena. No, često se takva očekivanja pretvaraju u razočaranje. Ponekad smo razočarani i samim Isusom jer ne ispunjava naša očekivanja, jer se ne pokazuje onakvim kakvim ga vidimo. I nama je teško prihvatiti njegovu smrt, a i govor o uskrsnuću. I za nas njegova smrt skandal. Često nam je teško vjerovati da je On onaj koji je trebao doći. A tako je puno onih koji žele zauzeti njegovo mjesto.

Nije lako danas vjerovati u Raspetoga i Uskrsloga. Teško je vjerovati njegovim obećanjima. Mi bismo htjeli da se ispune naša očekivanja, a ne njegova obećanja. Ipak on neumorno hoda s nama. Svojom smrću i uskrsnućem oživljava pravu nadu koja se izgubila u labirintu različitih razumijevanja stvarnosti, mnoštva informacija koje često skrivaju pravi smisao života i povećavaju u nama osjećaj beznađa te lažnih obećanja o lakoći i neprepoznatljivosti postojanja.

Zašto nam je teško prepoznati Uskrslog i zašto nam se ponekad čini da ga nema među nama? Prije svega jer nam srca više ne gore. Srca su nam zasićena svime i svačim. Opterećena. Izmorena. Snježeni smo

Prepoznavši Gospodina u lomljenju kruha, dvojica učenika ustadoše i vratiše se u Jeruzalem te braći posvjedočiše da je Isus uskrsnuo. Euharistija je poslanje u svijet, poslanje za svjedočenje prisutnosti i blizine Uskrsloga.

(A. Felger, Kapela klinike u Heidenheimu, Njemačka)

i često potišteni unatoč tomu što nam svi obećavaju sreću. Kako se onda nadati i kako postići da nam »srca gore«? Za nadu je potrebna vjera. Vjera u Uskrsloga. Vjeru koja nam ne dopušta da hodamo mrtvi u prisustvu Živoga. Samo ona može prepoznati njegovu prisutnost.

Vjera je gostoprimstvo Uskrslogu

Ali kako vjerovati kad nam se čini da je Uskrsli odsutan? Odakle započeti kad se čini da sve govori protiv takve vjere? Možda od gostoprimstva. Kao dvojica učenika. Potrebno je u 'sumraku', u kojem nestaju sigurnost vlastitih koraka i jasnoća vlastitih ideja, otvoriti srce i učiniti ga gostoprимljivim. Postati otvoren za gosta, za onoga koji dolazi i jedino traži da može biti s nama. Reći da bez otvorenosti srca ne možemo prepoznati Uskrsloga, Gosta koji se udaljio iz tijela da bi dao prostor vjeri, da bi i nama omogućio da budemo dionici njegove slave. Kako reče sveti Augustin ono što je odnijela nevjera vratilo je gostoprimstvo. A gostoprimstvo je zajedništvo duhovnoga i materijalnoga. Samo čovjek otvorenog srca biva pravi domaćin i samo ako je takav, sve ono što nudi postaje neizmjereno blago koje se ne zaboravlja i od kojeg se živi.

Nagrada za gostoprimstvo je tumačenje Pisma i lomljenje kruha. Uzdaje za gostoprimstvo je neizmjereno. Jer kako bismo ga mogli susresti, ugostiti i prepoznati ako ne vjerujemo da je gost zapravo *Domaćin* kod kojega i od kojega živimo. Srce koje gori i koje je otvoreno za gosta koji je među nama preobraženo je kroz Riječ spasenja i kroz slavlje euharistije. Potrebno je lomiti kruh kako bi smo ga prepoznali.

U lomljenju kruha otkrivamo ga ne kao stranca, nego kao onoga koji nam daje život, kao onoga koji uvijek iznova čini da naša srca gore, koji nas ispunja besmrtnom nadom i čini da naš korak bude uvijek svjež i lak. »Sursum corda!« – »Gore srca!« Na to nas poziva predvoditelj euharistijskog slavlja. A mi odgovaramo: »Imamo kod Gospodina.« Ako su doista kod njega i otvorena za njega onda možemo istinski slaviti euharistiju, onda ga možemo *primiti* kako bi nas *obdario* za daljnje *darivanje* uskrsne nade. Jer i dvojica su učenika nakon susreta s Uskrsim, nakon lomljenja kruha ustala i pohitala prema Jeruzalemu. I mi, srca preobraženih radošću uskrsnuća, hitajmo dijeliti ono što smo primili: neizmjernu blizinu Uskrsloga koja hrani, svjedoči, tumači i ispunja nadom. Nadom uskrsnuća koja je sposobna preobražavati živote i svijet.

Željko Tanjić

ODJECI Riječi

Kad se učenicima u Emausu otvoriše oči te ga prepoznaše, on im »iščeznu s očiju«. Tim iščeznućem poučava ih da se njegova prisutnost više ne prepoznaje očima, nego vjerom. Zato njihovo svjedočanstvo pred braćom u Jeruzalemu nije potvrđeno riječima »Vidjesmo Gospodina« nego pripovijedanjem o riječima koje im je govorio na putu te kako ga prepoznaše u lomljenju kruha. (A. C.)

...da vjera i nada budu u Bogu

uz: 1Pt 1,17-21

Odlomak 1Pt 1,19-21 predstavlja se kao vjeroispovjedna kristološka formula: Krist je preegzistentan prije svakog stvorenja, na koncu vremena je objavljen, uskrišen od mrtvih i sada je uzdignut u slavi. Izričaj o spasenjskoj smrti vidljiv je u tvrdnji o otkupljenju »dragocjenom krvlju Krista, Jaganjca nevinia i bez mane« (1,19). Ta vjeroispovijest je upotpunjena osvrtom na čitatelje poslanice: koji po njemu vjerujete u Boga (21a) da vjera vaša i nada budu u Bogu (21c). Kristovo djelo je otvorilo jedanput zauvijek pristup između Boga i ljudi (1Pt 3,18); osoba i djelo 'zemaljskoga' i sada uzvišenoga Isusa predstavljaju trajno zajedništvo između čovjeka i Boga. Ukoliko vjera postaje nadom, može opstati.

Mario Cifrak

Dati vrijeme svakome obrednome činu

Poštovani, u svojoj župi vršim službu čitača. Želio bih pojašnjenje na pitanje kada čitač pristupa ambonu: za vrijeme zborne molitve ili nakon nje. U raspravi s drugim čitačima čuo sam različita tumačenja.

Matej P.

Pitanja liturgijske tematike s kojima se susrećemo nerijetko su sročena u formi *kako, kada, smije li se, može li se*, pa se bit razmišljanja olako svodi na *ispravnost* vršenja liturgijskih čina. Imajući u vidu duh obnovljene liturgije potrebno je pojasniti da nove liturgijske knjige i liturgijske odredbe (npr. *Opća uredba rimskoga misala* ili *Uvodne napomene* u pojedine obredne knjige) nisu oblikovane kao nekadašnji *ritus servandus* koji bi detaljno normirao slijed svih liturgijskih gesta ili čina. U poslijesaborskim liturgijskim knjigama težište je stavljeno na *smisao* obrednih čina koji uvijek imaju zadaću *simboličkih* radnji, zadaću uspostavljanja zajedništva (*synballein*) s otajstvom koje uprisutnjuju i u koje nas uvode. Liturgiji nije prvotna zadaća uskladiti obrednu praksu s liturgijskom normativom, nego kroz obredni čin uspostaviti zajedništvo (*synballein*) Crkve s otajstvom koje slavi. U okviru takvoga razmišljanja valja tražiti odgovore na pitanja obredne prakse i njezine 'ispravnosti', pa i onda kad se ta pitanja tiču tek 'neznatnih' obrednih detalja, nastojeći pri svakome pojedinačnom pitanju otkriti njegov *smisao* u kontekstu otajstvenoga (liturgijskoga) zajedništva Crkve s Kristom Gospodinom. Tako pitanja obredne normativnosti pre-rastaju u razmišljanje o *ars celebrandi*, o umijeću slavljenja koje očituje i slavi zbiljnost Kristova djela spasenja u liturgiji Crkve (usp. *Sacramentum caritatis*, 38).

Polazeći od takvih pretpostavki postaje jasnije da je svakoj obrednoj gesti potrebno dati vrijeme koje joj pripada, kako bi mogla biti doživljena u njezinoj težnji i otvorenosti prema otajstvenoj zbilji liturgije. Stoga kao opće načelo vrijedi pravilo da se dvije različite obredne geste ne mogu vršiti istovremeno. Dok predsjedatelj slavlja izgovara

za zbornu molitvu (kojoj se zajednica pridružuje kao istinski subjekt slavlja), neprimjereno je vršiti bilo kakav drugi čin. Uvodni obredi slavlja euharistije završavaju zbornom molitvom koja nosi obredni vrhunac uvodnoga uspostavljanja zajedništva okupljenih: zborna molitva, u kojoj predsjedatelj sabire *molitve* pojedinaca u jednu *molitvu* (zbog čega se i naziva *collecta*, zborna ili 'sabirna' molitva), očituje uspostavljeno zajedništvo te zajednicu uvodi u samo slavlje (Liturgiju riječi i Euharistijsku liturgiju). Ona dakle predstoji Liturgiji riječi i potrebno joj je dati vlastito *obredno vrijeme* kako bi mogla nesmetano biti doživljena kao obredni čin. Ne dolikuje da tako važan obredni čin bude 'vremenski iskorišten' za neke druge, naizgled manje važne, obredne čine.

Hod čitača prema ambonu obredno je snažna gesta jer je riječ o pokretu, o gesti u kojoj je vidljiv obredni dinamizam. Taj hod (*processio*) obredno progovara o novome početku unutar slavljeničke cjeline, o početku Liturgije riječi. Njegov se *smisao* ne otkriva u obredno-funkcionalnom *dolasku* čitača na ambon, nego upravo u *hodu* (ili uspinjanju) prema ambonu, čime se simbolizira uspinjanje Crkve na Goru objave. Potrebno je prisjetiti se da je ambon, i po izvornome značenju riječi, povišeno mjesto, mjesto na koje se treba uspeti (*anabaino*), da bi Crkva čula proglas Božje objave. Potrebno je obredni hod, hodočašće koje zajednicu vodi u susret s Gospodinom koji se uprisutnjuje u naviještenoj riječi. Tako *ars celebrandi* potiče da hod čitača prema ambonu nije »izgubljeno« vrijeme koje bi trebalo kompenzirati za vrijeme najbližega liturgijskog čina, nego također *obredno vrijeme* koje bi trebalo biti obredno iskušeno i življeno od cijele slavljeničke zajednice. Uputno je, stoga, da za vrijeme zborne molitve nema nikakvoga gibanja ili hoda te da nakon što svi sjednu čitač *obredno pristupa* ambonu kako bi zajednici navijestio Božju riječ. Čitač će, poštujući *ars celebrandi*, umjeti vršiti obrednu gestu hoda izbjegavajući svaki oblik teatralnosti, s dubokom sviješću da je služitelj Riječi koja se uprisutnjuje u zajednicu koja slavi. ■

god. XXV. (2008.) br. 3

Liturgijsko-pastoralni list za promicanje liturgijske obnove

Glavni i odgovorni urednik:

Ante Crnčević

Uredničko vijeće:

Petar Bašić, Ante Crnčević, Ivan Ćurić,
Ivan Šaško, msgr. Antun Škvorčević, Ivica Žižić

Predsjednik uredničkog vijeća:

msgr. Antun Škvorčević

Uredništvo:

Ante Crnčević, Ivan Andrić, Gabrijela Miličević

Grafička priprema:

Tomislav Koščak

Izdavač i nakladnik:

Hrvatski institut za liturgijski pastoral
pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji
Kaptol 26

10000 ZAGREB

Telefon: 01 3097 117

Faks: 01 3097 118

e-mail: hilp@zg.t-com.hr

Tisak:

Offset Markulin, Lukavec

List izlazi 13 puta godišnje.

Cijena pojedinog primjerka: 13,00 Kn

inozemstvo: 3,00 EUR; 5,00 CHF; 6,00 USD;
6,00 CAD; 7,50 AUD

Godišnja pretplata: 169,00 Kn

inozemstvo: 39 EUR; 65 CHF; 78 USD;
78 CAD; 97,50 AUD

BiH, SR, CG, MNE: 30 EUR

Za pretplatnike s deset i više primjeraka
odobravamo popust od 10%.

Uplate za Hrvatsku:

žiro-račun: Privredna banka Zagreb, d.d.
2340009-1110174994

model plaćanja: 02

poziv na broj: upisati vlastiti pretplatnički broj

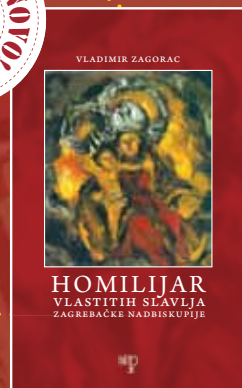
Uplate za inozemstvo:

devizni račun: Privredna banka Zagreb, d.d.:
703000-012769

SWIFT: PBZGHR2X

Međunarodni broj bankovnog računa - IBAN:
HR88 2340 0091 1101 7499 4

iz naših izdanja:

Homilijar vlastitih slavlja Zagrebačke nadbiskupije.

Zbirka homilija.

168 str.

55 kn

Povede ih na goru.

Zbirka homilija za liturgijsku godinu A.

Uredio A. Crnčević.

304 str.

65 kn

Naša izdanja potražite:

Hrvatski institut za liturgijski pastoral
Kaptol 26, 10000 Zagreb
tel.: 01 3097 117
faks: 01 3097 118
e-mail: hilp@zg.t-com.hr

